STRIPSCHRIFT

VERSCHIJNT
MAANDELIJKS
NUMMER 151/152
PRIJS f 6,50

20 Jan 181
JSJ

JAN KORDAAT
YVES CHALAND

Oude nummers Stripschrift

Deze zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs. Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14

55/56 (*f* 3,75): Special Peter de Smet de oer-Generaal, Fulco en de Miesmannetjes (uit 't Kapoentje).

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.

66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.

68/69 (*f* 3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De wonderen van Mu.

70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijers.

74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl. Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...

75/76 (*f* 4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...

77 (*f* 2,95) Special Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.

78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.

79 (*f* 2,95) Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar; Tintin et moi

80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Fop; De Moorse Tovenaar van Piet Wijn...

81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk

83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.

85 (*f* 2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. stripscenario's; Dick Bos...

86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...

87 :(*f* 2,95) Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Toni Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.

88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor. Prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.

89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, in de voetsporen van Jules Verne, Tardi-oorlogsstrip, Kuifje en de Picaro's, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.

90/91 (*f* 4,60): Disney-special met Art Babbit, Floyd Gottfredson, Barks index, Fantasia, Donald Duck weekblad, Mickey Mouse- Donald Duck, een Bill Elder-persiflage, MM als oorlogsvrijwilliger.

92 (*f* 2,95): De auto in de strip, Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, MV strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en Van strijd tot strip, Wim van Wieringen.

93 (*f* 2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.

94/95 (*f* 3,60): 2000 nummers Robbedoes-weekblad, hoofdredakteur Karel Cavens, de geboorte van Robbedoes in herdruk... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.

96 (*f* 3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda, Frans nieuws: La France Oh la la.

97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.

98 (*f* 3,25): documentatie-nummer, Strips in de dertiger jaren, Herman Pieter de Boer: De Toverwereld van Doe mee. Mr. van Veen: De relatie kinderpretstripverhaal., Tripje, Gerrit Theodoor Rotman, George van Raemdonck, Bulletje en Boonestaak Soete suikerbollen van W.G. van de Hulst en Zn, Thijs IJs, Toonder's eerste beer... Barend Servet over Gijsje Goochem GG.

101 (*f* 3.95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet; Blueberry, Pogo-persiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.

102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Henk J. Meyer, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.

104 (*f* 3,95): Subliem omslag van Joost Swarte en interview door Herman Pieter de Boer, verslag Kartoenale, Hollandse Stripschool, Pogo-herdruk, De eerloze krijg.

105)(*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.

106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.

107/108 (*f* 4,95): kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Robmusical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...

111 (4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...

112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.

115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.

116 (*f* 4,95) Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.

117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, redaktionele Top 20, 1978, een boekenspecial, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.

119 (*f* 4,95): Lucky Luck, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.

121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.

125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.

126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.

128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.

129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacues Tardi.

131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.

132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.

133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.

134 (4,95): Beeldverhaal in de oorlog, Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.

135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.

137 (*f* 4,95): De kleine-uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt tovedrank.

138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.

139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.

141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob + Romeo Brown.

142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.

143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14 Del Castillo.

144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.

145 (*f* 4,95) Frank Frazetta's Fantastische Wereld, 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.

146/147 (*f* 6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klave Lijn.

Ter gelegenheid van de komende Strip 2 daagse in het Turfschip te Breda op 19 en 20 sept. a.s. gaan wij 2 specials uitbrengen t.w.

Willy Vandersteen *f* **19,50**

Lucky Luke *f* **19,50**

Deze specials zullen in september verkrijgbaar zijn in de stand van Vonk/Uitgevers.

U kunt ook nu al bestellen,
door het desbetreffende bedrag over te maken op giro 209948 t.n.v. Vonk Uitgevers B.V. onder vermelding: Vandersteen-special / Lucky Luke-special. Excl. porto-kosten.

Zie ook voor wijze van bestellen de antwoordkaart in dit nummer.

Beide ook leverbaar in hardcovers ***f*** **24,50**

STRIPSCHRIFT

nr. 150 – 15e jaargang, augustus 1981

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15628, 1001 MG Amsterdam.

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496 (b.g.g. 03404-52292), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420 Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks.

Vaste medewerkers: Wim van Helden, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier, Rob Møhlman, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, Albert Tol, Hennie Wesseling.

Omslagontwerp en kleurscheidingen: Hans Frederiks.

Lay-out: Ad Vredenduin.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 53,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 42,50 (buitenland *f* 52,—)
- via een CJP-abonnement à *f* 38,—
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 4.95. Dubbele nummers *f* 6,50. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Standaard Uitgeverij, Postbus 212, Belgiëlei 147a, 2000 Antwerpen, tel. 031/39.59.00.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

Aan Jijé en zijn held Jerry Spring is in dit blad al aardig wat aandacht besteed. Een van zijn scheppingen heeft altijd een beetje in het verdomhoekje gezeten: Jan Kordaat. Toch is óók Jan Kordaat een belangrijke serie. Nu Jan Kordaat bovendien terug is in Robbedoes, vond Rob van Eijck dit alles aanleiding genoeg om een artikel aan Kordaat en zijn tekenaars en scenaristen te wijden.
Yves Chaland is een van de weinige jonge tekenaars die nu eens niet naar Hergé teruggrijpt voor een tekenstijl maar naar Tillieux en Jijé. In de korte tijd dat hij nu met strips bezig is heeft hij een paar intrigerende verhalen gemaakt. Redenen genoeg om hem eens onder de loep te nemen.
De strip van Chaland die na dit artikel volgt is bij uitstek geschikt voor een blad als Stripschrift: een strip over een striptekenaar. Chaland schreef en tekende het verhaal 'Het voorbeeldige leven van Jijé' en inspireerde zich op de prachtige en stichtelijke verhalen over heiligenlevens, waarover Jijé zo mooi kon vertellen...
Voor degenen die willen weten hoe de (strip)wereld zakelijk in elkaar steekt hebben we een interview met Cyril Speyer over syndication: leg de stripfiguren en verhalen die u bij de boter, vla of yoghurt cadeau kreeg er maar eens naast...

H.F.

In dit nummer:

Jan Kordaat, een ratjetoe van allerlei soorten verhalen en stijlen *door Rob van Eijck* pagina 4

Jan Kordaat en Jefke tegen Cor Aasgier, *een strip van Eddy Paape* pagina 8

Yves Chaland en de erfenis van Tillieux *door Hans Frederiks* pagina 20

Het voorbeeldige leven van Jijé, *een strip van Yves Chaland, Serge Clerc en Dennis Sire* pagina 24

Cyril Speyer: 'Popeye bij de andijvie, daar beginnen we niet aan'! *door Hans van den Boom* pagina 32

Dulieu krijgt de Stripschapprijs *door Hans Frederiks* pagina 36

De bende van vier, *door André Franquin* pagina 37

Boeken in het kort pagina 43

Romeo Brown, *onze vervolgserie door Mazure* pagina 44

Mededelingen van Het Stripschap pagina 46

Sam strip pagina 47

Sommaire:
Dans ce numéro nous avons un article sur Jean Valhardi. Aussi il y a un article sur Yves Chaland, parce qu'il est le seul dessinateur jeune, inspiré par Tillieux en Jijé. Il y a aussi un article sur syndication. Et naturellement les nouvelles.

Summary:
In this issue you'll find an article about Jan Kordaat. We have an article about the young French artist Yves Chaland, who is, at the moment, the only young drawer who is inspired by Tillieux en Jijé. Also you'll find an article on the subject of syndication. And of course the news

Door Rob van Eijck

Jan Kordaat, een ratjetoe van allerlei soorten verhalen en stijlen

Jan Kordaat, de lange, atletische speurder met de felblonde plakharen die als klassieke Robbedoesheld mag gelden, is na een lange periode van rust weer tot leven gekomen. En zijn wederopstanding heeft op dubbele wijze plaatsgevonden: kort geleden is een geheel nieuw, zij het zeer kort verhaal van deze klassieke held in Robbedoes verschenen, terwijl tegelijkertijd de albums uit zijn glorietijd op identieke wijze worden heruitgegeven.
Vóór zijn – naar nu gebleken is tijdelijke – verscheiden heeft Jan Kordaat 24 jaar bestaan, een respektabele looptijd voor een strip. Maar in die 24 jaar heeft het karakter van deze strip een nogal grillig verloop gekend en dat is geen wonder, gezien het aantal mensen dat aan Jan Kordaat gestalte heeft gegeven. Het aantal tekenaars is te overzien: *Jijé* en *Eddy Paape;* maar het aantal tekstschrijvers bedroeg maar liefst zeven: *Doisy, Jijé, Paape, Delporte, Charlier, Philip* en *Mouminoux*. En aangezien ieder van hen op zijn eigen manier te werk ging, is er nauwelijks sprake geweest van één konsistente Jan Kordaat.

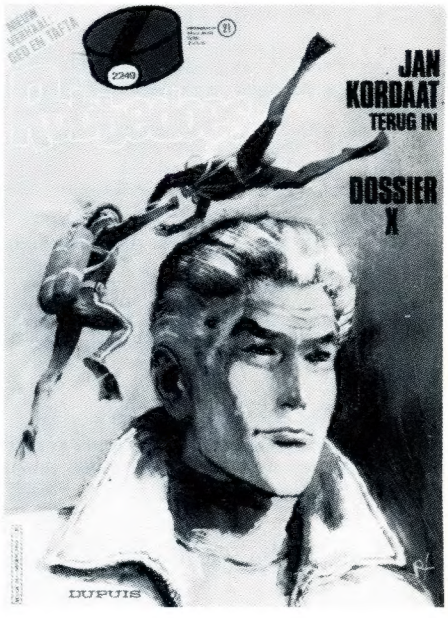

De geschiedenis van Jan Kordaat is (als we de heropleving uit 1981 even buiten beschouwing laten) te verdelen in drie perioden: 1941-1946, toen Jijé hem tekende; 1946-1954, toen Paape hem overnam; en 1956-1965, toen Jijé hem weer terugnam. In de eerste periode lag nog niets vast en daardoor geeft die periode een grote verscheidenheid aan stijlen te zien, zowel in de verhalen als in de tekeningen. Kordaat is een soort glamourboy die bij een verzekeringsbureau werkt en uit hoofde van zijn funktie (of gewoon door toeval) de nodige zaakjes op te knappen krijgt. Maar dat varieert van keiharde gevechten tegen zeer moorddadige gangsters, tot op kamp gaan met de zoontjes van het personeel, waarbij hij in een huilerig sentimenteel verhaal met een jeugdbende af te rekenen krijgt. Elk verhaal in die periode staat op zichzelf: nu eens reist hij naar verre streken in de Dertiger Jaren-avonturenstijl, dan weer lost hij rechttoe rechtaan een detectiveraadsel op of verzeilt hij in een soort iedere-dag-een-goede-daad-verhaaltje. Ook de tekenstijl wisselt nogal. Aanvankelijkt maakt Jijé er een soort semi-karikaturaal verhaal van à la Kuifje, maar geleidelijk worden zijn tekeningen steeds realistischer, terwijl hij later nu en dan weer tot halfkarikaturaal terugkeert of in een realistisch verhaal hier en daar een karikaturale speler neerzet. Kortom, een ratjetoe van allerlei soorten verhalen en stijlen, die slechts de naam van de hoofdpersoon en min of meer diens uiterlijk gemeen hebben.
Eenzelfde mengelmoes geeft de tweede periode te zien, de periode van Eddy Paape. Ook Paape (en zijn tekstschrijvers) slagen er niet in eenheid in de strip te brengen. Aanvankelijk neemt Paape Jan Kordaat en het jongetje Jefke, in wie de jeugdige lezers zich kunnen herkennen, van Jijé over in vrij rechtlijnige detective-avonturen, met op de achtergrond vaak eenzelfde ou-

Jan Kordaat in Paapes begintijd: gelijkenis met Dick Bos

bollig karakter dat Jijé er soms aan gaf, maar er zitten ook een paar nogal belachelijke komische episoden tussen, terwijl een verhaal als *De-Vat-Fenh-Ling* (van Delporte) weer terug grijpt naar het Pure Avonturenverhaal in Verre Streken, à la de Dertiger Jaren. Als Charlier de scenario's gaat schrijven herneemt Kordaat zijn rol van detective, die eerst op lokaal niveau een eenvoudig zaakje oplost en zich vervolgens internationaal in de Koude Oorlog mengt. Dus de verscheidenheid in verhaalstijl is in de Paape-periode onverminderd van kracht gebleven.
Ook in de tekenstijl is dat het geval geweest. Aanvankelijk probeert Eddy Paape tamelijk nauwgezet de stijl van Jijé te imiteren, maar al vrij snel krijgen de tekeningen een meer eigen karakter, met zware, enigzins lompe lijnen en grote zwarte vlakken. Daarna raakt hij die lompheid weer kwijt en gaat hij geleidelijk met fijnere lijnen werken. Maar tijdens het verhaal *De Vat-Fenh-Ling* verandert Paape zijn aanpak opnieuw, en in *De Donkerburcht* heeft zijn nieuwe stijl zich uitgekristalliseerd. Hij keert terug tot de zware lijnen en zwarte vlakken, maar ditmaal veel gedisciplineerder: waar hij in de eerste verhalen nogal eens een rommelige indruk maakt, komen de tekeningen in zijn laatste drie verhalen

Jan Kordaat van Jijé, in een bekende Kuifje-pose

veel overzichtelijker, en daardoor soms saaier, over. In zijn laatste drie Kordaatverhalen heeft Eddy Paape de stijl gevonden waarin hij al zijn latere werk zal tekenen.
Zo leek het er op alsof er in de periode Paape/Charlier een bestendiging van de serie ging plaatsgrijpen, alsof er eindelijk lijn in de chaos begon te komen. Maar toen stopte Paape met tekenen (van Kordaat althans) en nam Jijé het weer over. En in de derde periode, de tweede van Jijé, kreeg Jan Kordaat dan eindelijk een eigen gezicht. De serie werd nu pas duidelijk in stijl vastge-

De Jan Kordaat van Follet

legd, vooral in de tekeningen, maar toch ook wel in verhaal.
Jijé neemt Kordaat in de detective-stijl over, maar met een ander karakter dan dat van de laatste Paape-verhalen. Komische helper Kobus (die Jefke al had verdrongen) wordt vervangen door komische helper Gerrit, maar dat is niet het belangrijkste verschil. De nieuwe Kordaat is wat harder, onderkoelder en vooral internationaler dan de toch nog wat vlakkere, provincialere Kordaat van Paape. Het lijkt alsof de strip wordt opengegooid: de hele wereld wordt binnengehaald in het tot dan toe vrij bekrompen, beperkte sfeertje dat Kordaat omringd had. De jaren die Ji-

Karikaturale figuren in een verder vrijwel realistisch verhaal

jé in Amerika heeft doorgebracht zijn daar vermoedelijk debet aan. De doorwerking van zijn ervaringen aldaar zijn duidelijk af te lezen aan de derde periode van de Kordaatstrip. Niet alleen spelen de avonturen zich enkele malen in Amerika af, maar ook in andere streken doet de hele entourage nogal Amerikaans aan of in ieder geval voor die tijd zeer modern. Met die avantgardistische, nogal luxueuze dekors sluit Jijé nauw aan bij andere Robbedoestekenaars uit de Vijftiger Jaren. Zo stopten ook *Franquin* en *Will* hun dekors vol met zekere luxe en moderniteit, waardoor je je gaat afvragen of de Vijftiger Jaren werkelijk wel zulke karige, zuinige jaren zijn geweest als veelal geloofd wordt.

De eerste Kordaat van Jijé

LAATSTE BERICHTEN UIT HET BUITENLAND : AUSTRALIE : DE HEELE AUSTRALISCHE PERS WIJDT HOOFDARTIKELS AAN DE GEHEIMZINNIG-VERDWENEN VRACHTSCHEPEN...
HE?..
WAT?!!
!!

Kordaat van Jijé, tegen het einde van de eerste periode

Een realistischer Kordaat van Jijé

Jan Kordaat en Kobus, in de periode Paape/Charlier

WAT? VERBRAND JE DIE PLANNEN?! DE ENIGE DIE ER BESTAAN!
ZO, NU IS ER GEEN GEVAAR MEER DAT WE DAT SMERIGE DING OOIT WEER ZIEN OPBOUWEN!

De laatste Kordaat van Paape

Statussymbool

Maar vergeleken met Franquin en Will is Jijé's aanpak Amerikaanser, niet alleen in zijn dekors, maar ook in zijn figuren. Hij gebruikt dikwijls een soort gangsters dat je in Amerikaanse films uit die tijd aantreft, zowel de hoge bonzen als de kleinere trawanten. En iedereen rijdt in de poenigste auto's rond en slurpt longdrinks in sjieke suites. Regelmatig wordt er gepronkt met oppervlakkige statussymbolen en hoewel je soms de indruk krijgt dat Jijé dit soort dingen lichtelijk persifleert, kun je je moeilijk aan de indruk onttrekken dat hij er ook een zeker ontzag voor heeft.

De verhalen in deze derde periode zijn vrijwel allemaal detective-stories, waarin Kordaat het niet zelden tegen wereldomspannende organisaties moet opnemen. Maar van de meeste plots deugt niet veel: op de laatste pagina's draaft een deux ex machina op of wordt nog snel een poging gedaan allerlei onduidelijkheden recht te zetten; een poging die vaak faalt. Alleen Jijé's laatste tekstschrijver, Mouminoux, slaagt er in redelijk kloppende verhalen op te zetten, maar bij de anderen rammelt er nogal wat aan de plots. Dat neemt echter niet weg dat de verhalen lekker leesbaar zijn: Jijé vertelt goed in beelden, op een tamelijk rustige manier. En dat er dan op het eind van het verhaal het een en ander niet blijkt te kloppen, of dat er kunstgrepen moeten worden uitgehaald om er een punt aan te draaien, neem je dan maar op de koop toe. Aan dat gebrek leden trouwens veel strips in de vijftiger jaren; er werd toen dikwijls minder serieus van tevoren geplot dan tegenwoordig, en dat is aan de verhalen te merken.

In de derde periode heeft Kordaat als side-kick de reporter Gerrit gekregen. Het karakter van Gerrit is in tegenstelling tot dat van Kordaat niet erg stabiel en verandert per tekstschrijver. Bij elk

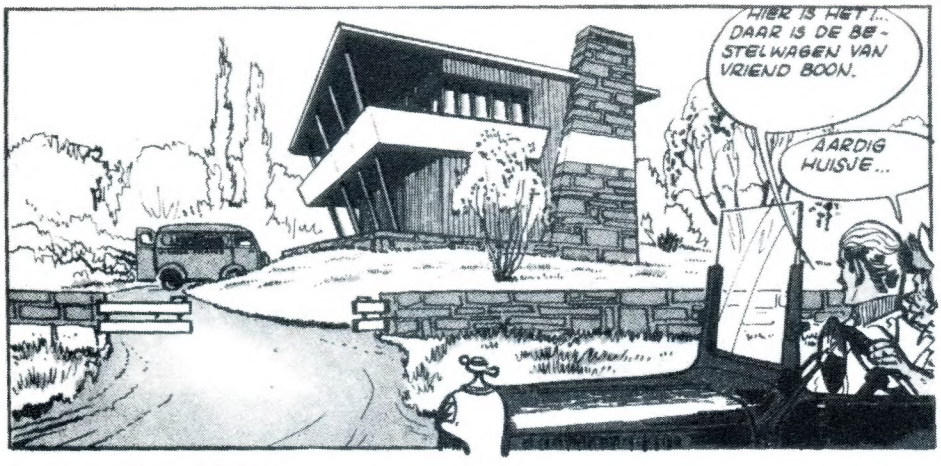

Luxueuze moderne behuizing

Jan Kordaat en Gerrit, in het begin van Jijé's tweede periode

Gerrit als stuntelaar

Longdrinks slurpende Amerikaanse gangsters

van hen is Gerrit een stuk onbesuisder dan Kordaat zelf, jongensachtiger en dus beduidend minder volwassen. Maar terwijl hij in de eerste verhalen vooral last veroorzaakt en nog wat schutterig in Kordaats voetsporen loopt, krijgt hij later een veel zelfstandiger rol toebedeeld. Hij mag dan geheel alleen het een en ander gaan regelen en hij draagt ook bij aan de goede afloop. In de laatste verhalen, die van Mouminoux, wordt hij toch weer gedegradeerd tot de losbollige puber, die als autocoureur en popster behoorlijk doordraait. In de latere periode wordt ook het generatiekonflikt op de voorgrond gehaald: Kordaat is de bezadigde, verstandige, bezonnen volwassene en Gerrit is de onbesuisde jonge dolleman, die Kordaat dan ook betitelt als 'ouwe droogstoppel'. Maar ondanks zijn bezonnenheid neemt Jan Kordaat echt wel risiko's, en vrij grote ook,

IN DE VILLA...
OHÖ AL KWART OVER TWAALF DEZE DETECTIVEROMAN IS SPANNEND... GELUKKIG GEBEURT DAT ALLEMAAL ALLEEN MAAR IN DE BOEKEN...

Luxueus en modern

Generatiekonflikt

maar op een veel doordachtere manier dan Gerrit.
Pas in de derde periode is er dus eindelijk lijn in de serie gekomen: Jan Kordaat heeft een eigen gezicht en een eigen konsekwente leefwereld gekregen, zowel in verhaalstijl als in tekeningen. In 1965 is Jijé met de serie gestopt, maar dit jaar is Jan Kordaat, geheel onverwacht, toch weer herleefd. Het nieuwe verhaal dat in Robbedoes is verschenen hangt waarschijnlijk samen met het herdrukken van de oude albums, omdat de nieuwe strips en de albums elkaar kunnen ondersteunen. De nieuwe Jan Kordaat wordt getekend door *René Follet* en geschreven door *Duchâteau,* allebei veteranen in de stripwereld. Welke kant de nieuwe Kordaat op zal gaan moeten we nog af-

DAT IS DUS AFGESPROKEN, HEREN. IK TEKEN HET CONTRACT VOOR DE GRAMOFOONPLATEN!
GAAT U NAAR INDIANAPOLIS?
VAST EN ZEKER!
ONGELOOFLIJK!

Gerrit als doldraaiende popster en coureur

wachten, maar in ieder geval zijn niet de eersten de besten aan zijn comeback gezet, en daarom zou de serie best weer levensvatbaar kunnen blijken. ■

De strip op de volgende pagina's 'Jan Kordaat en Jefke tegen Cor Aasgier' werd geschreven en getekend door Eddy Paape en verscheen in de Robbedoes-nummers 499 t/m 510 en is c Dupuis.

Bibliografie in Jan Kordaat

Verhaaltitel:	*Tekenaar/Schrijver:*	*Robbedoes-nummers:*	*Jaar:*	*Aantal afleveringen:*	*Album:*	
1 Jan Kordaat Speurder I	Jijé/Doisy	140-240	1941-1943	91	1 Jan Kordaat Speurder I	1944
2 Jan Kordaat Speurder II	Jijé	241-323	1944-1946	90	2 Jan Kordaat Speurder II	1948
3 De treinramp	Paape/Doisy	Almanak '47	1946	15		
4 De gestolen Rubens	Paape/Doisy	324-361	1946-1947	35		
5 Diamanten	Paape	362-386	1947	26		
6 Kordaat & Jefke (de loterij)	Paape	387-472	1947-1949	86		
7 De Duivelsrots	Paape/Delporte	473-498	1949	26		
8 Tegen Cor Aasgier	Paape	499-510	1949-1950	12		
9 Bij de Vat-Fenh-Ling	Paape/Delporte	511-569	1950-1951	59		
10 Jan Kordaat en het monster	Paape/Charlier	602-643	1951-1952	45	3 Het geheim van de Donkerburcht	1953
11 De Dodende straal	Paape/Charlier	650-695	1952-1953	46	4 De super gammastraal	1954
12 De bevrijding van prof. Stagmus	Paape/Charlier	696-738	1953-1954	44	5 De bevrijding van prof. Stagmus	1955
13 Tegen de Zwarte Zon	Jijé	865-988	1956-1957	44	6 Jan Kordaat tegen de Zwarte Zon	1958
14 De diamantrovers	Jijé/Charlier	989-1012	1957	44	7 De diamantbende	1958
15 De zaak Barnes	Jijé	1015-1035	1957-1958	44	8 De zaak Barnes	1959
16 Het boze oog	Jijé/Philip	1043-1063	1958	44	9 Het boze oog	1960
17 Neptunus' geheim	Jijé/Philip	1116-1137	1959-1960	44	10 Neptunus' geheim	1961
18 Afspraak aan de Yukon	Jijé	1212-1251	1961-1962	44	11 Afspraak aan de Yukon	1963
19 Jan Kordaat komt terug	Jijé/Mouminoux	1312-1333	1963	44	12 De terugkeer van Jan Kordaat	1965
20 De grote rush	Jijé/Mouminoux	1344-1365	1964	44	13 De grote rush	1965
21 Duel der idolen	Jijé/Mouminoux	1399-1420	1965	44		
22 Dossier X	Follet/Duchâteau	2249-2250	1981	8		

JAN KORDAAT en JEFKE tegen
HET AVONTUUR MET GUIDO STERKENS IS VOORBIJ EN JEFKE VOLGT WEER DE LESSEN AAN HET COLLEGE TOT OP ZEKERE DAG...

VLUG, VOOR HET TE LAAT IS..
??

KALM BLIJVEN, BEGREPEN? EEN BEWEGING EN JE BENT ER GEWEEST.
VLUG, BAAS!

WIE ZIJN JULLIE?
JE ZULT HET VLUGGER VERNEMEN DAN HET JE LIEF IS.

INTUSSEN IS JAN KORDAAT OP BEZOEK BIJ EEN OUDE SCHOOLKAMERAAD.
NOG ALTIJD EVENVEEL FANTASIE, OUWE JONGEN!
EXCUSEER ME EEN OGENBLIKJE...
RINGRING
RINGRING
RINGRING
LEVE DE BARODOX!

HEI, JAN KORDAAT, 'T IS VOOR JOU...
WIE ZOU ER...?
?

WAT ZEG JE? JEFKE MEEGEVOERD IN EEN RODE LIMOUSINE? POLITIE GEWAARSCHUWD?.. IK KOM DADELIJK!!
MIJN AUTO IS JUIST ONKLAAR.. MAAR WACHT IK HEB WAT BETERS.. KOM OP HET DAK!

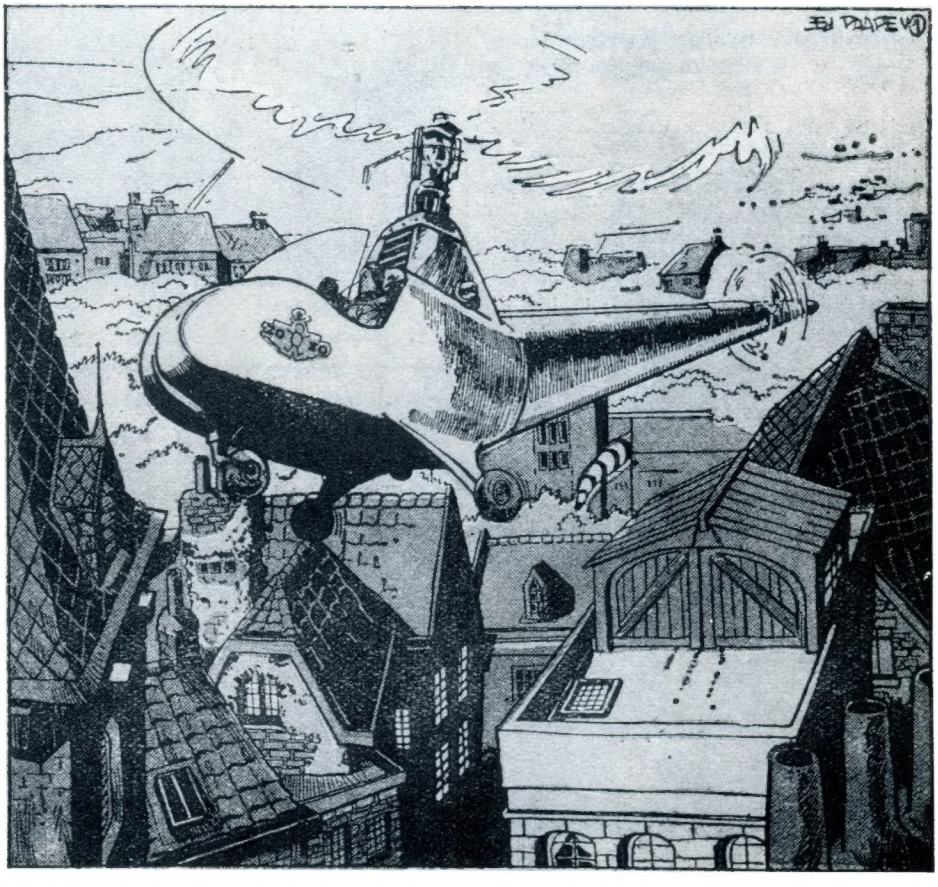
JEAN DUPPE

ONDERTUSSEN ZETTEN TWEE MOTORFIETSEN VAN DE POLITIE DE RODE WAGEN ACHTERNA...

JAN KORDAAT en JEFKE tegen KOR AASGIER

AAN BOORD VAN EEN HELICOPTER VOLGEN JAN KORDAAT EN ZIJN VRIEND RAF DE AUTO WAARIN JEFKE ONTVOERD WERD

EEN PAAR METER VERDER STAAN ZE VOOR DE GRENS EN DAN?

ZO ZO

VERSNELLEN, EZEL! OVER TWEE UUR MOETEN WE IN PARIJS ZIJN!

IN ORDE, KOR AASGIER!

JEFKE HEEFT DE HELICOPTER AL OPGEHERKT. MAAR OOK

FOTO'S!

WE STAAN VOOR DE GRENS!

DAAR IS DE SLAGBOOM!

NU ZULLEN ZE WEL MOETEN STOPPEN.

KRAK

BANG

BANG

JAN KORDAAT en JEFKE tegen
JEFKE IS OP GEHEIMZINNIGE WIJZE ONTVOERD JAN KORDAAT IS GEWAARSCHUWD. AAN BOORD VAN EEN HELICOPTER HEEFT HIJ DE ACHTERVOLGING INGEZET.

DROMMELS, ER IS GEEN BENZINE MEER
DAT HOEST ER NOG BIJKOMEN WE HEBBEN AL TIJD GENOEG VERLOREN... GELUKKIG DAT WE AAN DE POLITIE ONTSNAPT ZIJN EN JIJ DAAR, GEEN VIN VERDEREN HOOR JE

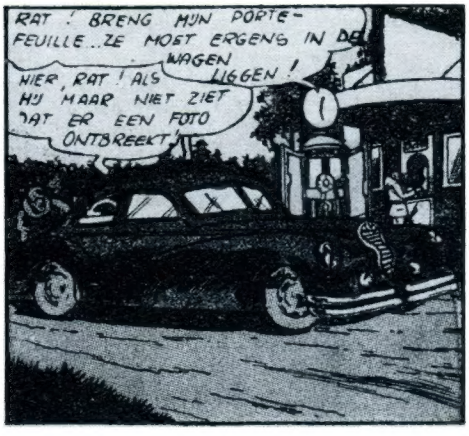
RAT ! BRENG MIJN PORTEFEUILLE.. ZE MOET ERGENS IN DE WAGEN LIGGEN !
HIER, RAT ! ALS HIJ MAAR NIET ZIET DAT ER EEN FOTO ONTBREEKT !

ALS JAN KORDAAT DEZE FOTO TE PAKKEN KRIJGT, WEET HIJ WAAR HIJ ME MOET ZOEKEN !

TE HOUDEN STIL ! IJ MOETEN LANDEN
PAS OP DE BENZINE POMP, KEREL !

GELUKKIG DAT JIJ DIE PORTEFEUILLE NIET GEVONDEN HAD IK ZOU ZE NOOIT WEERGEZIEN HEBBEN !

INMIDDELS...
DIE SCHURKEN WETEN NIET, WIE HIER GELAND IS !

HALT ! HALT ! POLITIE ! WAAR ZIJN JULLIE PAPIEREN ?

WAT KOMEN JULLIE HIER DOEN ? WIE ZIJN JULLIE ?
WIE BEN JIJ ?

ADJUNCT-TWEEDE-LUITENANT VAN DE PARIJSE POLITIE HIPPOLIET KOLDERPIET
AANGENAAM ! GA MAAR KORDAAT !

HEI ! WAAR LOOP JE HEEN ?!?

MENEER KOLDER NIET HOLLEPIET, EXCUSEER ME... TOCH GEEN PIJN GEDAAN ?

JAN KORDAAT en JEFKE tegen DE MASKER

JAN KORDAAT EN ZIJN VRIEND, RAF ZETTEN JEFKE'S ONTVOERDERS NA. ONDERWEG KUKEN KRIJGEN ZE LAST MET DE POLITIE...

WEET U WAT DAT KOSTEN KAN, MENEER? EEN PROCES WEGENS SMAAD AAN DE POLITIE... WAT ZEG IK? WEGENS SMAAD AAN EEN INSPECTEUR!

EXCUSEER, INSPECTEUR, IK HAD HET HEUS ZO NIET BEDOELD!

'NTUSSEN

GENOEG TIJD VERLOREN VOORUIT, NU!

HEI!

DIE KERELS VERGETEN HUN GELD... ALS ZE NIET TERUGKOMEN HEBBEN ZE 'T NIET NODIG...

TE LAAT.

TE LAAT NOOR DE SCHULD VAN DIE VERVELENDE INSPECTEUR!

WELKE WEG ZIJN ZE OP?

WEL EH... ZE ZIJN... ZELFS NIET TERUGGEKOMEN OM HUN... ALS U HET WIL... U KAN HET KRIJGEN... KIJK, IS HET GELD DADELIJK HIER

STEL U GERUST HET DIE BEDOELINGEN BEN IK NIET GEKOMEN. ZEG EENS... ZAT ER EEN KIND IN DIE WAGEN?

EEN IONGEN

EEN FOTO... MET EEN PAAR KRABBELS....

.VAN JEFKE!

Voor Masquer!!! Groetjes.. Jefke

EINDELIJK BEN IK DIE VERVELENDE HIPPOLIET KOLDERPIET KUNNEN KNUTSELEN MAAR IK HEB HONGER DORST. ER IS GEEN BENZINE MEER

ZO? ANDERS NIETS?

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

OP HET OGENBLIK DAT JAN KORDAAT DE ONTVOERDERS VAN JEFKE HAAST TE PAKKEN HEEFT, SLAGEN DEZE ER IN TE ONTSNAPPEN.

TROUWENS, AL KENDEN WE JEFKE 'S ONTVOERDERS.. WAAR MOETEN WE HEN GAAN ZOEKEN IN EEN WERELDSTAD ALS PARIJS MET DRIE MILJOEN INWONERS..
HIERHOORT

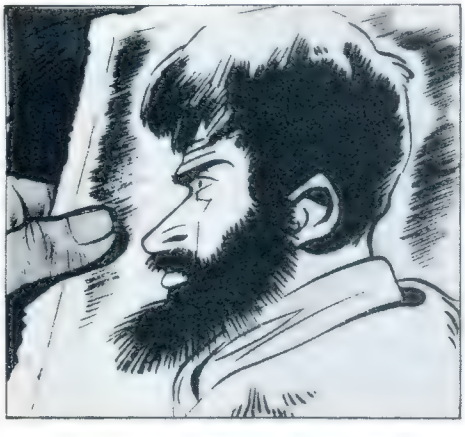

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

COR AASGIER, ALIAS "GUIDO STERKENS" EN DE RAT HEBBEN JEFKE ONTVOERD. JAN KORDAAT EN ZIJN VRIEND RAF ZETTEN HEN NA.

AL VERSCHEIDENE UREN HANGT DE HELICOPTER VAN RAF EN JAN KORDAAT BOVEN PARIJS.

ALS WE OP DIE MANIER JEFKE MOETEN VINDEN ZULLEN WE NOG VEEL GEDULD MOETEN OEFENEN, JAN!

IK BEN ER VAN OVERTUIGD DAT JEFKE DE HELICOPTER ZAL OPMERKEN EN PROBEREN ONS TE WAARSCHUWEN!

INTUSSEN.

SCHRIJF WAT IK JE DICTEER: "BESTE JAN, KOM VLUG TER HULP ZIT GEVANGEN IN DE RUE LECHIEN NR 6."

EEN VLIEGTUIG!

DE HELICOPTER!

VLUG, RAF WE MOETEN DALEN. IK HEB JEFKE EN COR AASGIER HERKEND AAN DAT RAAM DAAR!

!

INSPECTEUR, TWEE HEREN VOOR U.

LAAT ZE BINNEN!

JAN KORDAAT en JEFKE
tegen
COR AASGIER
OP HET POLITIEBUREAU VINDEN JAN KORDAAT EN ZIJN VRIEND RAF DE POLITIEINSPECTEUR HIP. POLIET KOLDERPIET. DEZE LAATSTE IS NATUURLIJK NOG NIET VERGETEN WELKE POETS ONZE BEIDE VRIENDEN HEM GEBAKKEN HEBBEN...

WAT KOMEN JULLIE HIER UITRICHTEN?!
VLUG, INSPECTEUR, EEN ERNSTIG GEVAL!
DAG INSPECTEUR... HOE GAAT HET?

HET GEVAL IS ERNSTIG" ZEGT U! VERGEET NIET, DAT HET HIER GEEN GEKKENHUIS IS
HET HEEFT ER ANDERS DE SCHIJN, VAN

OCH!
IK VERZEKER U, COMMISSARIS... NUTTELOOS, BESTE VRIEND DE INSPECTEUR HEEFT ME GEWAARSCHUWD. MET GRAPPENMAKERS HEBBEN WIJ GEEN UITSTAANS!

KIJK HOE ERNSTIG HET GEVAL IS!
BERICHT
ONTSNAPT
WORDT GEZOCHT
VERDWENEN

GOED. IK GA ER ALLEEN OP LOS!
WACHT EVEN! IK BEN BIJNA KLAAR!

VIND JE HET OGENBLIK GEPAST OM GRAPPEN UIT TE HALEN? IK NIET! LAAT ME MAAR ALLEEN. ALS IK OVER EEN KWARTIER NIET TERUG BEN, KOM DAN ZIEN WAT ER HAPERT. BEGREPEN?
IN ORDE...

DIE BRIEF IS DUS KLAAR. WE ZULLEN ER ZELF VOOR ZORGEN DAT HIJ TERECHT KOMT!

OPGELET, BAAS. IK HOOR STAPPEN

GEEN ZIN OM ONZE KENNISMAKING TE VERNIEUWEN, GUIDO STERKENS?

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

KORDAAT IS ER IN GESLAAGD DE PLAATS TE ONTDEKKEN WAAR COR AASGIER, ALIAS GUIDO STERKENS, JEFKE GEVANGEN HOUDT.

IK GEEF JULLIE TWEE MINUTEN OM JEFKE LOS TE MAKEN ! VOORUIT !

WE STONDEN JUIST OP HET PUNT DIT TE DOEN, MENEER KORDAAT !

NU GEEF IK JOU MAAR EEN SECONDE OM JE REVOLVER TE LATEN VALLEN, OF...IK WURG JEFKE !

ER OP LOS !

SCHURK :

GOED ZO. BIND .. HEM VAST !

WAT LATER.

IK ZAL JE DE GELEGENHEID GEVEN OM WAT KALMER TE WORDEN, MENEER KORDAAT. ZO DADELIJK KOMT PEDRO MET JE KENNISMAKEN.

JULLIE ZIJN ER IN GESLAAGD UIT DE DUIVELSROTS TE ONTSNAPPEN. MAAR TOCH ZAL IK JULLIE HEERSZUCHTIGE PLANNEN DWARSBOMEN.

WIND JE MAAR NIET OP, KORDAAT, EN VERGEET VOORAL NIET DAT JE ONZE GEVANGENE BENT !

SINDS IK UIT DE DUIVELSROTS ONTSNAPT BEN, HEB IK MAAR EEN DOEL MEER ME TE WREKEN OP HEN, DIE ME BELET HEBBEN DE MEESTER TE WORDEN

DIE SUKKELAAR IS KRANKZINNIG ..

DAG MEESTER !

?

NU BEN IK HIER MET DE RAT, MIJN TROUWSTE MEDEWERKER, EN ONZE VRIEND PEDRO. HA, IK GELOOF DAT HIJ NET DAAR IS...

BOM BOM

PEJPE. ⑧

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

OP DE ZOLDERKAMER WAAR LOR AASGIER, ALIAS GUIDO STERKENS, JAN KORDAAT EN JEFKE GEVANGEN HOUDT GAAT ZICH EEN VRESELIJK DRAMA AFSPELEN...

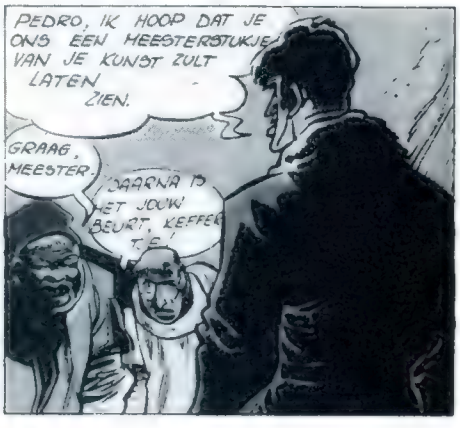

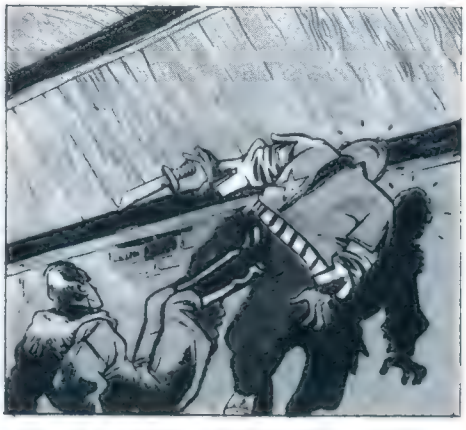

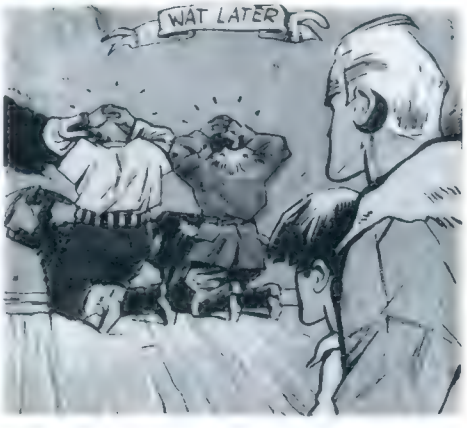

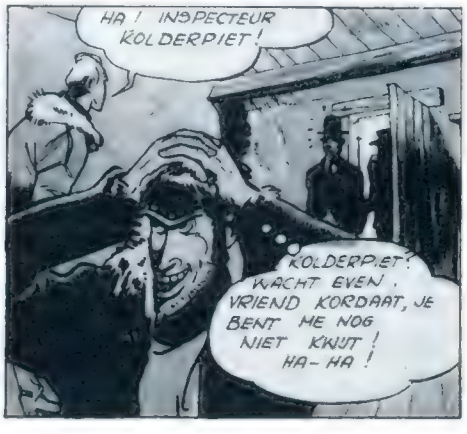

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

COR AASGIER IS ER IN GESLAAGD JAN KORDAAT IN ZIJN PLAATS TE DOEN AANHOUDEN.

'S MORGENS..

DE INSPECTEUR LAAT JE WETEN DAT JE MISPLAATSTE GRAPPEN HEM BEGINNEN TE VERVELEN HET IS DE LAATSTE KEER DAT JE ER ZO GOEDKOOP VANAF KOMT GA NU MAAR, JE VRIENDEN WACHTEN OP JE

IK DACHT, DAT JE AL AAN EEN GALG BENGELDE!

COR AASGIER IS ER NATUURLIJK AL LANG VANDOOR NOG EEN PAAR INSPECTEURS ZOALS DE HAPDOLIET KOLDERPIET EN COR AASGIER MAG ONS ALLEMAAL AAN EEN TOUWTJE HANGEN, ZONDER DAT IEMAND HET HEM KAN KWALIJK NEEMT.

!!?!

IK HEB NOG NIET EENS DE TIJD GEHAD OM ER AAN TE DENKEN DAT JE DAARNET BIJNA MIJN HAND VERPLETTERD HEBT

?

NAAR DIE ZOLDERKAMER HOEVEN WE NIET TERUG TE KEREN, DAAR ZOUDEN WE NIETS VINDEN

EUREKA!

IK KEER NAAR HEM TOE EN MIJN BRIEF MOEST U DE VRAGEN NAAR DE RUE LECHIEN TE KOMEN NUMMER 0 TE JOINVILLE

EEN GOED IDEE!

NOG EEN KEER HET TE LAAT IS!

HE! TAXI!

TAXI

HIJ IS ZO GEHAAST, DAT HIJ ONS VERGEET MEE TE NEMEN! DIE KEREL ZAL NOG EENS ZIJN EIGEN BENEN VOORBIJ LOPEN!

Ed. PAAPE V 10

EEN HALF UUR LATER...

RUE LECHIEN, MENEER! WELK NUMMER?

ZES!

PROPRIO: EUGÈNE PIRO RUE LECHIEN 18

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER
JAN KORDAAT TREKT ER ALLEEN OP UIT NAAR HET ADRES, DAT DOOR JEFKE AANGEDUID IS, EN WAAR COR AASGIER, ALIAS GUIDO STERKENS ZICH BEVINDT...
STOP, WE ZIJN ER. ALS IK OVER TIEN MINUTEN NIET TERUG BEN, WAARSCHUW DE POLITIE.
GOED, MENEER
HANDEN OP!
GEEN LEVENDE ZIEL..
LAAT UW WAPEN VALLEN KORDAAT!
FIJN BEDACHT, NIET? VOLG NU MAAR HET TOUW. ZO DADELIJK KOMT DE AFREKENING!
-JIJ LAFAARD!
JE KAN JE MISSCHIEN TROOSTEN MET HET IDEE, DAT IK EEN VERRASSING VOOR JOU BEDACHT HEB. WE ZULLEN JE OP HET VERHOLMDE BALKON VAN DIT HUIS DUIKEN JE ZAL ER VANZELF DOORVALLEN ZONDER DAT WE EEN HAND HOEVEN UIT TE STEKEN!
EN MORGEN IN DE KRANT ZULLEN WE LEZEN DAT DE BEKENDE DETECTIVE VAN KORDAAT DOOR EEN DOM ONGELUK HET LEVEN VERLOOR... HA! HA! HA!
ED. DAPE 11.8

JAN KORDAAT en JEFKE tegen COR AASGIER

COR AASGIER STAAT OP HET PUNT ZIJN DUIVELS PLAN UIT TE VOEREN HIJ WIL KORDAAT VAN DE DERDE VERDIEPING VAN EEN BOUWVALLIG HUIS LATEN NEERSTORTEN

KRAK

HOE STRAAK DE TOREN IS DE LIJN HEELT DEALS

OP METALEN DRENGLE

PATS

GOED GEMAAKT HE KERELS

HALLO JA! HEB HEN ALLEMAAL EEN MAAR BOEIENEN EN GOED GEVOGT! HOERAH

JULLIE HEBBEN MIJ NIET JANKMAAR ZIJN ALS IK GA UIT GEKEERT WAS, LIEPEN DE BANDIETEN U NOG NIET OOIT!

JE HEB HE TOCH NIET GEZIEN DENAS

DAT IS JOU WEL MAAR NIET MIJ

U VERGEET KORDAAT! ZONDER HEM.

TUDERDAAD, ZONDER HEM ZOU IK DIE SCHURKEN AL VEEL VROEGER TE PAKKEN HEBBEN GEKREGEN! JULLIE ZULLEN MIJ NIET MEER BEETNEMEN

EINDE

Door Hans Frederiks

Yves Chaland en de erfenis van Tillieux

Er is op het ogenblik bijna geen striptijdschrift meer te vinden waarin je niet één of meer navolgers van de tekenstijl van Hergé tegenkomt. Bijna elke maand dienen zich weer navolgers van de navolgers aan. Het lijkt wel mode geworden om in deze stijl te tekenen. De diverse tekenaars wedijveren met elkaar om 'de meest klare lijn' en tonen vaak aan dat deze ogenschijnlijk makkelijke stijl wel degelijk een hoop tekentalent vereist. Veelal wordt er alleen maar naar de *tekenstijl* van Hergé gekeken en wordt vergeten dat tekeningen én het verhaal samen Kuifje tot een zo goede strip maken.
De vloek van die vermaledijde Klare Lijn!
Men lijkt wel vergeten dat er in België nog meer striptekenaars zijn geweest waarop je je kunt inspireren. Jijé, Franquin en Tillieux natuurlijk! Deze drie tekenaars maakten Robbedoes in de jaren vijftig en begin jaren zestig tot een uiterst leesbaar blad. Jan Kordaat, Blondie en Blinkie, Robbedoes, Guus Slim... Verhalen met spanning, humor, vaart en sfeer.

ADVERTENTIE
In Métal Hurlant nummer 27 treffen we een pagina aan, die ogenschijnlijk een advertentie-pagina is. Een figuur, waarschijnlijk de stripheld zèlf, prijst een viertal albums aan: *'Heb je ze allemaal al gelezen?'* Plotseling ben je weer jong. Je hebt net dat album van Jerry Spring uit. Achterop staat die aanprijzing: 'Ken je ook deze albums?' Meestal was dat niet het geval, het zakgeld ontbrak je om ze allemaal te kunnen kopen. Je ouders zouden je al aan zien komen! Wat bij deze advertentie in Métal erger is: je *kan* ze zelfs *helemaal* niet kopen, want ze *bestaan* niet. Maar het water loopt je bij wijze van spreken in de mond. Wat ziet het er spannend uit allemaal! De sfeer van de Dupuis-albums uit de jaren vijftig is perfekt getroffen. Die albums van Jack Peterson zou je willen lezen, dat zou een verademing zijn tussen al die zwaarwichtige, pretentieuze strips voor volwassenen.
Wat doet die pagina daar eigenlijk in Métal? Hommage? Maar aan wie of wat dan? Persiflage? Waarop en waarom zo ineens? De pagina is ondertekend door een zekere Y. Chaland.
In Métal 28 staat een *stripverhaal* van Chaland, samen met de dan ook nog onbekende Luc Cornillon. Deze strip-

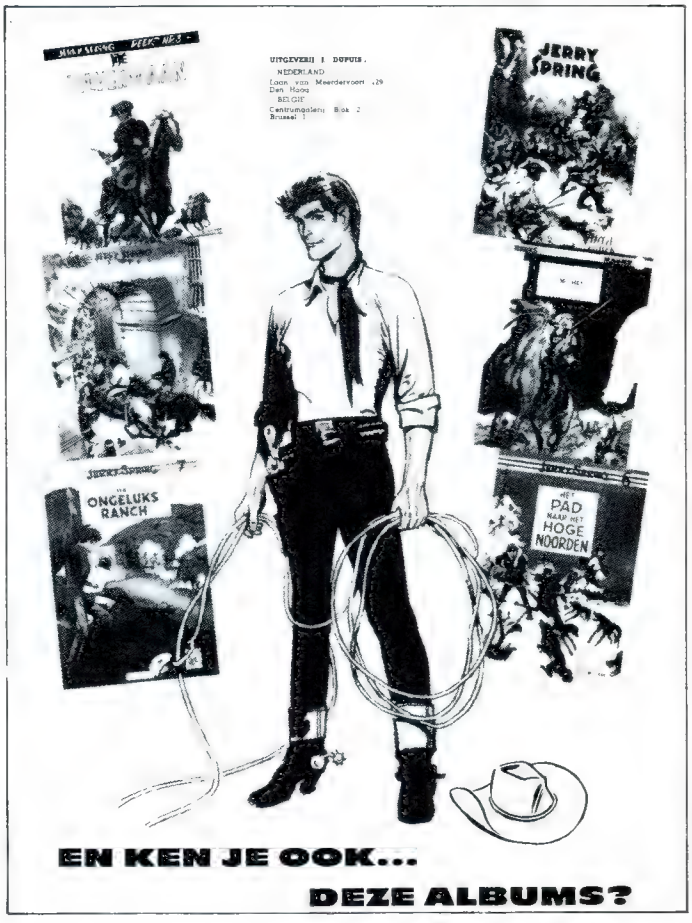

pagina's vormen een duidelijke persiflage op stripbladen en strips uit de jaren vijftig. Hierna zien we regelmatig werk van beide heren in Métal Hurlant. In de tijd dat ze verschenen vielen ze je niet erg op omdat per verhaal de tekenstijl wisselde. De ene keer lijkt het op Raymond, dan weer op Wrightson en dan weer op Tillieux. Je weet niet goed wat je er mee aan moet. Persiflage, hommage of pastiche? Of twee tekenaars op zoek naar een stijl?
Dit soort gedachten had ik helemaal toen het album 'Captivant' van Yves Chaland en Luc Cornillon op de markt kwam. In het album worden zogenaamd een aantal teruggevonden afleveringen van het tijdschrift Captivant herdrukt, een blad dat in de jaren vijftig zou zijn verschenen. In het nawoord op het album bedankt André Laveugle (...), president van de S.P.I.R.O. B.D. C.L.U.B. een aantal stripverzamelaars bij wie hij in hun verzameling mocht zoeken naar ontbrekende afleveringen. De namen van deze stripverzamelaars zijn verbasterde namen van bekende Franse schrijvers over het beeldverhaal: Filiperni is Filippini, Pouperi is Couperi enz.
De lay-out van het boekje is precies die van de *Robbedoes* van vroeger. Omslagen zijn precies in stijl, alleen met andere stripfiguren. Het boek bevat een paar duidelijke persiflages. 'Slim Kentucky' is onmiskenbaar Red Ryder. In de in zwart-rood afgedrukte strip herken je de figuur Red Ryder die, om aan alle onzekerheid een einde te maken, ook nog een paar keer 'Hi Yo Silver' roept.

Jo Tonnèrre: hoe begon het en hoe gaat 't verder?

NOSTALGIE

Maar die ene aflevering van *Jo Tonnèrre* kan je toch niet zo makkelijk meer een persiflage noemen. Goed, er komt een detective in voor, die je Guus Slim-achtig kunt noemen en de tekenstijl is á la Tillieux en Franquin. Maar er wordt niets overdreven uitgebeeld, dus persiflage kun je het niet noemen. De sfeer is echter perfekt getroffen, een pastische dus. Het lezen van die éne aflevering geeft je weer het zelfde gevoel, dat je kreeg als je eens in de maand bij de kapper een aflevering van *Robbedoes* onder ogen kreeg. Heel spannend zo'n aflevering, maar het vervolg kreeg je niet te lezen, want thuis had je de Robbedoes niet. Ook bij Jo Tonnèrre wil je meer weten: hoe begon het en hoe gaat het verder...
Dit soort pagina's roepen nogal nostalgische gevoelens bij je op; heimwee naar de tijd dat er nog echte spannende avonturenstrips werden gemaakt.
De makers van *Captivant* moeten dat soort gevoelens ook hebben gehad. Helemaal niet vreemd als je bedenkt dat Métal Hurlant in die tijd vergeven is van de meest vage en pretentieuze strips.
Een aantal strips in *Captivant* horen daar eigenlijk niet in thuis, maar staan er waarschijnlijk in om het album volume te geven. 'Les 2 vies de Basil Wolverton' (!) bijvoorbeeld komt uit een speciaal Lovecraft-nummer van Métal en is getekend in een stijl die een mengeling is van Raymond en Wrightson. Na lezing van het album weet je niet goed wat je ermee aan moet. Aan de ene kant is het razend knap wat beide heren laten zien. Ze beheersen nogal wat tekenstijlen tot in de perfektie. Maar aan de andere kant zit je te wachten op het moment dat ze wat met dat talent gaan doen, een echt verhaal maken bijvoorbeeld.

WAT NU?

In een interview in het obscure Franse fanzine 'Titre' eind 1979 zegt Chaland over het hoe en waarom van Captivant het volgende:
'We werden gestimuleerd door Jean-Pierre Dionnet (hoofdredacteur van Métal Hurlant, H.F.) *In het fanzine dat Cornillon en ik maakten, hadden we een pastiche van Tillieux van een pagina. Toen Dionnet dat had gezien zei hij: 'Dat wil ik in mijn blad'. Als je debuteert weet je nog niet goed wat je moet maken. Ze vroegen aan ons Tillieux en Raymond, dat vonden we leuk en dat hebben we dus gedaan. Maar laatst zei Dionnet dat hij er genoeg van had, dat het 'm begon te vervelen. We hebben deze bron volledig uitgeput, zonder na te denken. En nu moeten we verder. Misschien ga ik wel iets heel anders doen, word ik wel timmerman, weet ik veel. Ik kan van de ene op de andere dag volledig van werkzaamhe-*

den veranderen.
En inderdaad is de vraag voor Chaland op dat moment: Wat nu te doen? Ten tijde van het interview tekende hij zo'n anderhalf jaar strips. Daarvoor deed hij lay-out werk. (Toen hij strips ging tekenen voor Métal was hij pas twintig... veel jonger dan je verwachtte voor iemand die zich zoveel met strips uit de jaren vijftig bezig houdt!)

BOB MEMORY
Een eerste poging om wat meer te doen met zijn tekentechniek en gevoel voor sfeer is 'Bob Memory' in Métal 47. Hij kiest hier definitief (?) voor de Tillieux-stijl. Bob Memory is een verhaal van dertien pagina's en volgens zijn eigen zeggen een hommage aan Tillieux. Het is geïnspireerd op de HEROIC-albums, wat duidelijk te zien is aan het 'logo'van het verhaal. Het plot is nogal warrig en na vijf keer lezen begrijp ik nog steeds niet hoe het in elkaar zit. Bob Memory, een detective, vermoordt in het begin van het verhaal per ongeluk zijn vriendin, die later weer levend is en weer later toch dood.

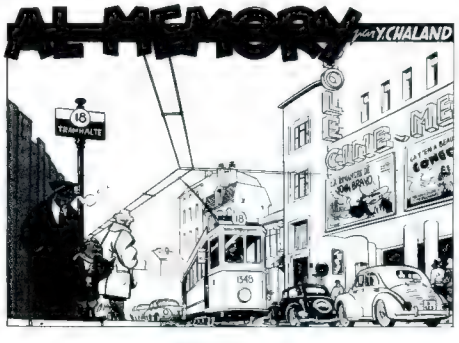

Daarbij komen dan nog ontvoerde vliegtuig-ingenieurs, een bende gangsters, een professor die niet helemaal zuiver op de graat is en een voortdurend opduikende persoon die de dubbelganger van Bob lijkt te zijn, maar het niet is. Het verhaal mag dan niet sterk zijn, de tekeningen zijn het wel. De pagina opbouw, de camera standpunten, alles is perfekt. De tekeningen hebben sfeer.

BOB FISH
Zijn tweede poging om een langer verhaal te maken, 'Bob Fish', slaagt aanmerkelijk beter. Het plot van het verhaal zit goed in elkaar, de grappen zijn redelijk goed gedoseerd en Chaland begint een eigen herkenbare tekenstijl te ontwikkelen.
Bob Fish is een privé-detective die de ontvoerde zoon van de miljonair Swartenbroeckx moet opsporen. Hoofdrol speelt eigenlijk Albert, een jongetje dat een groot bewonderaar van Bob Fish is en al zijn avonturen uit z'n hoofd kent. Albert heeft de ontvoering gezien en gaat zelf Bob Fishje spelen. Verder zal ik niets van het plot verraden. Het geheel speelt in Brussel in de jaren vijftig, voor de decors heeft hij zich duidelijk goed gedocumenteerd. Het verhaal zit vol citaten voor de stripliefhebber. Je ziet Blinkie, groot geworden, als bediende bij de miljonair. De jongetjes in het verhaal zijn zo weg gelopen uit 'Robbedoes, bokser'. De surrealistische droom van de miljonair zou zo uit Kuifje kunnen komen en hetzelfde geldt voor het geweten van Albert dat we zien spreken in de vorm van een engeltje en een duiveltje. Ondanks al die verwijzingen naar andere strips stoort dit het verhaal geen moment, ook als je niets van strips weet is het leuk om te lezen.
Hoewel geïnspireerd op Tillieux, wordt zijn stijl steeds meer herkenbaar Chaland. Zijn lijnvoering is wat soepeler dan bij Tillieux en wat 'nerveuzer'. Vaak worden zijn lijnen heel vet, maar zonder dat dit gaat storen. Hij kan

Albert Memory en zijn held Bob Fish

prachtig auto's tekenen, maar ja de ronde auto's uit die tijd zijn ook wel erg inspirerend.
Als toegift in het album staat een avontuur van Albert alleen: 'Al Memory'. Wederom Brussel en Albert verdiept in een spannend boek van een van zijn geliefde schrijvers. Op de achterkant van de luxe uitvoering van het Franse album (eind van het jaar verschijnt *Bob Fish* in het Nederlands bij uitgeverij Yendor) staat een volgend album aangekondigd: Bob Memory. Bob ziet er precies uit als Albert. Bob Memory moet dan een kruising zijn tussen Albert Memory en Bob Fish. Ik hoop niet dat Chaland het bij dit ene album houdt. De figuren hebben genoeg in zich om een serie te kunnen dragen. In de loop van de serie zou de strip dan

Surrealistische droom van miljonair Swartenbroeckx

steeds meer een eigen Chaland-karakter kunnen krijgen en heeft hij die verwijzigen naar andere strips helemaal niet meer nodig. Hij is de geschikte kandidaat om strips te gaan maken in het genre van Guus Slim.

EPPO

Het verhaal van Bob Fish kan je bijna zonder veranderingen in Robbedoes, Kuifje of Eppo plaatsen. Een jonger publiek dan dat van Métal Hurlant zal zich door dit soort verhalen heel goed aangesproken kunnen voelen. Ik was dan ook niet echt verbaasd toen ik hoorde dat Chaland voor Eppo gaat tekenen. Waarschijnlijk nadat hij Al Memory had gemaakt, heeft hij een volledig nieuw verhaal getekend, 'Freddy Lombard', en is daarmee de redactiekantoren van de jeugdbladen afgegaan. Bij Robbedoes trof hij volgens zeggen 'een ingedutte troep oude mensen aan', maar bij Eppo zag hij de sfeer wel zitten. De redactie van Eppo zag 'Freddy Lombard' wel zitten en daarom kunnen we die zo ongeveer in week 46 in Eppo verwachten. Het eerste verhaal is nog niet zo sterk. Na de eerste paar schitterende pagina's zakt het wat in. Over het verhaal zelf zal ik niet al te veel vertellen, alleen dat het begint in de jaren vijftig en daarna een hele tijd in de middeleeuwen ten tijde van de kruistochten speelt. Op die eerste pagina's laat Chaland zien wat zijn sterkste punt is: Sfeer. Als je op die eerste plaat die auto in de regen ziet rijden voel je dat er iets spannends staat te gebeuren.

Plaatjes met sfeer... (uit 'Freddy Lombard')

Chaland is een van de eerste tekenaars die nu eens niet teruggrijpt naar Hergé maar naar Tillieux. Maar dat is niet het enige verschil met de navolgers van de klare lijn. Chaland begrijpt ook heel goed dat het verhaal even belangrijk is als de tekeningen. Dat zijn verhalen tot nu toe niet allemaal even geslaagd zijn is hem niet erg kwalijk te nemen, hij probeert het in ieder geval. Hij tekent nog maar kort strips, maar laat in ieder geval zien dat hij begrijpt waar de kracht van een stripverhaal ligt: een samenspel van tekst en tekeningen. ■

De strip op de volgende pagina's 'Het voorbeeldige leven van Jijé' verscheen oorspronkelijk in Métal Hurlant 65 onder de titel 'la vie exemplaire de Jijé'. De strip werd vertaald door Inge Meesters en werd geletterd door Peter de Raaf. c Yves Chaland, Serge Clerc, Dennis Sire en Les Humanoides Associés.

(Advertentie)

Für all jene, denen Comicslesen mehr bedeutet, als anspruchslose Unterhaltung; die mehr über Serien, Zeichner und Verlage wissen wollen; für all jene haben wir

COMIC FORUM

gemacht:

- Österreichische und internationale Spitzencomics in deutschen Erstveröffentlichungen
- Aktuelles aus der deutschsprachigen Szene
- Fachartikel mit ausführlichen bibliographischen Daten
- Portraits über und Interviews mit Zeichnern, Textern und Verlegern.

COMIC FORUM kostet ÖS 280.— im Abo (8 Ausgaben) bzw. ÖS 42.— pro Einzelheft. Erschienen sind bisher die Ausgaben 1–10. Bestellen Sie bitte mittels Postkarte an untenstehende Adresse und überweisen Sie gleichseitig den entsprechenden Betrag auf das Wiener Postcheckkonto Nr. 1313.583.

COMIC FORUM, Offenes Fach 125, A—103 Wien

HET VOORBEELDIGE LEVEN VAN

Ijk

SCENARIO EN TEKENINGEN:
Yves Chaland
INKT:
Serge Clerc
EN
Denis Sire

HET LOT BESLIST ANDERS. OP TIENJARIGE LEEFTIJD, OP HET SCHOOLBORD...
MAAR... EEN MEESTERWERK!
DE MARKT VAN ST. PIERRE! (*)
HET HELE DORP STAAT EROP!
FOLKLORISTISCHE MARKT AAN DE SAMBRE EN MAAS.

JOSEPH GILLAIN IS DAN 17. HIJ VOLGT AVONDLESSEN IN CHARLEROI, ZIJN LEERMEESTER VAN DEN HOUTE LEERT HEM TEKENEN ZONDER NAAR HET PAPIER TE KIJKEN.

GEEN SCHIETLOOD!... LEER TE KIJKEN MET UW OGEN EN UW GEVOEL RECHTSTREEKS OVER TE BRENGEN OP UW HAND!

ELKE ZONDAG FIETST HIJ 50 KM. OM ANNIE, ZIJN TOEKOMSTIGE VROUW, DIE PAS 13 IS, HET HOF TE MAKEN...

MIJN VADER ZEGT DAT JE EEN NIETSNUT BENT!

GOTFERDOUME! IK ZAL HEM EENS WAT LATEN ZIEN!

ALS EEN WAANZINNIGE ZET DE JONGE GILLAIN ZICH AAN HET WERK, HIJ STUDEERT KUNSTGESCHIEDENIS EN WERKT HARD..

INGRES IS OPMERKELIJK, HET WERK VAN MATISSE IS POVER EN BEROERD.

HIJ BEDENKT DAN JOJO VOOR LE CROISÉ, TIJDSCHRIFT VOOR EUCHARISTISCHE KRUISVAART...

IK ZAL MET MIJN INITIALEN SIGNEREN MAAR DAN FONETISCH GESCHREVEN.

GEORGES RÉMI, DIE ONDER DE NAAM HERGÉ TEKENT, BESCHOUWT JOJO ALS PLAGIAAT VAN KUIFJE.

LES AVENTURES DE TINTIN

LE MYSTÈRE DE L'AVION GRIS

WAT ?!

LE CROISÉ

LE CHRIST VIVANT EST PARMI NOUS!

HIJ STUURT GEZWIND EEN PROTESTBRIEF AAN JIJÉ.

DEZE ANTWOORT HEM D.M.V. DRIE TEKENINGEN.

DAAR BLIJFT HET BIJ...

DE TWEE ALBUMS VAN JOJO STELLEN JIJÉ IN STAAT OM TE TROUWEN ...

LE DEVOUEMENT DE JOJO

LES AVENTURES DE JOJO

JOSEPH EN ANNIE, IK VERBIND JULLIE IN DE ECHT, IN VOOR- EN TEGENSPOED!

HET ECHTPAAR KENT EERST DE TEGENSPOED GEDURENDE DE WINTER VAN '30

EEN HOMP DROOG BROOD EN EEN RESTJE BONEN, DA'S NIET VEEL!

DE KOLEN ZIJN OP, BENOIT EN ANNE, ONZE KINDEREN ZIJN ZIEK EN WIJ KUNNEN DE DOKTER NIET BbetalEN.

JOJO

LUISTER JOSEPH ..GA TOCH NAAR DIE DUPUIS. HIJ IS ZOUUIST EEN NIEUW BLAD BEGONNEN EN HIJ ZAL JE GOED BETALEN.

OKÉ! LATEN WE ALLES OP HET SPEL ZETTEN!

DE GILLAINS INVESTEREN HUN LAATSTE GELD IN EEN TREINKAARTJE NAAR MARCINELLE WAAR DUPUIS ZETELT.

IK KRIJG 50 FRANCS PER PAGINA BIJ CROISÉ. POTVERDOMME, IK GA 100 FRANCS VRAGEN AAN DUPUIS!

HET IS MOOI, MAAR WIJ KUNNEN U NIET MEER DAN 200 FRANCS PER PAGINA BETALEN!

200 FRANCS

le journal de SPIROU

VOOR ROBBEDOES BEDENKT JIJÉ FREDDY FRED

JIJÉ

DE KONKURRENT VAN CROISÉ, LE PETIT BELGE*, VRAAGT HEM! HIJ BEDENKT DAN BLONDIE EN BLINKIE.

*UITGEGEVEN DOOR DE UITGEVERIJ VAN DE ABDIJ VAN AVERBODE.

IN 1939 IS HET OORLOG JIJÉ IS KORTE TIJD IN DIENST ALS ARTILLERIST

ALS HIJ TERUGKEERT BIJ ZIJN OUDERS

ANNIE IS NAAR FRANKRIJK GEVLUCHT!

WAT? SNEL MIJN FIETS, IK GA HAAR ONMIDDELLIJK ZOEKEN!

DE ROUTE VAN JIJÉ

ETAPPEPLAATS

HIJ VINDT TENSLOTTE ZIJN VROUW EN ZIJN TWEE KINDEREN IN BEZIERS!!!...

DOOR ZWARE BEPROEVINGEN IS JIJÉ AFGEVALLEN VAN 90 NAAR 78 KILO. HIJ HUURT EEN TUINHUISJE EN WERKT WEER VERDER AAN DE AVONTUREN VAN ROBBEDOES...

NEE! DAT GAAT NIET!!! DOISY WIL AAN ROBBEDOES EEN VRIJGEVOCHTEN METGEZEL TOEVOEGEN, MAAR HOE MOET HIJ ER UIT ZIEN?!

GEÏNSPIREERD DOOR FRANS HALS TEKENT HIJ NAAR DE WAARNEMING OP EEN AVOND IN EEN OBSCURE KROEG IN DE MAROLLES EEN PITORESKE DRONKEMANSKOP.

ZIT STIL. MENEER IS U AAN HET TEKENEN...!!

TROEF EN NOG 'NS TROEF..

NEE HERBERGIER! INTEGENDEEL! IK GEEF EEN RONDJE...

WAT EEN LEVEN...!!

KWABBERNOOT IS GEBOREN!!

JIJÉ

IN DEZELFDE TIJD CREËERT HIJ OOK DE BEROEMDE DETECTIVE 'JAN KORDAAT'!!!
WAT IS HIER AAN DE HAND? DELEN ZE DAAR GRATIS DISTRIBUTIEKAARTEN UIT?
NEE, ZIJ LEZEN DE AVONTUREN VAN KORDAAT!
WAFT
J

VERDACHT VAN COLLABORATIE WORDT HIJ TWEE MAANDEN OPGESLOTEN.
ZIJ KUNNEN MIJN LICHAAM OPSLUITEN, MAAR M'N GEEST BLIJFT VRIJ!
JIJÉ

ZIJN VERBLIJF IN DE GEVANGENIS GEEFT HEM DE MOGELIJKHEID TOT INKEER TE KOMEN.
IK VERSPIL MIJN TIJD MET HET MAKEN VAN GRAPPEN. IK MOET EEN PAKKEND ONDERWERP VINDEN DAT DE ZIEL VAN MIJN JONGE LEZERS VERHEFT!
4

WIST U DAT ?

JIJÉ HEEFT PAGINA'S GETEKEND VAN SUPERMAN DIE DOOR DE OORLOG ONTBRAKEN.

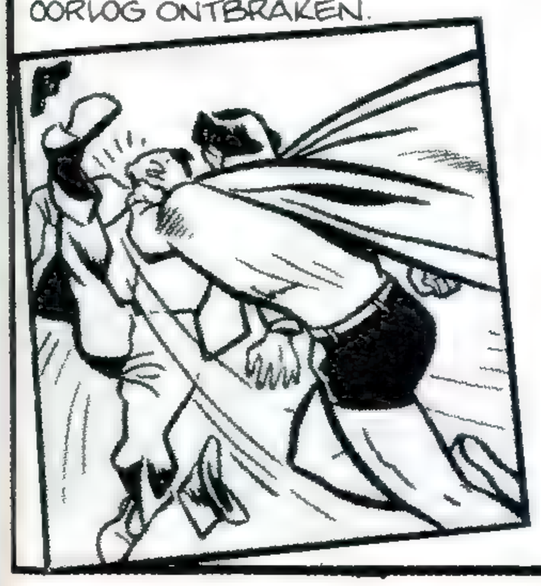

JIJÉ HEEFT IN DE KERK VAN CORBION (BELGIË) EEN MONUMENTAAL FRESCO GESCHILDERD DAT DE PREDIKING VAN ST. JOHANNES DE DOPER VOORSTELT. DE TOESCHOUWERS ZIJN DE MENSEN UIT HET DORP... JIJÉ STAAT ER ZELF OOK BIJ...

IN 1944 WAS HET JIJÉ DIE DE ZEVEN PUNTEN VAN DE ERE-CODE VAN DE ROBBEDOES-VRIENDEN OPSTELDE EEN ROBBEDOES VRIEND IS TUCHTVOL EN PLICHTSGETROUW EEN ROBBEDOESVRIEND IS EEN VRIEND VAN DE ZWAKKE HULPBEHOEVENDEN EEN ROBBEDOES VRIEND IS STEEDS HULPVAARDIG VOOR IEDEREEN. EEN ROBBEDOES VRIEND IS NIET BANG ZIJN HANDEN VUIL TE MAKEN. EEN ROBBEDOES VRIEND IS STEEDS VROLIJK EN OPGEWEKT. EEN ROBBEDOES VRIEND BELOOFT DAT HIJ AAN NIEMAND DE SLEUTEL VAN HET GEHEIMSCHRIFT ZAL VERRADEN.

OP HET DOCUMENT HIERNAAST (UIT '45) HEEFT JIJÉ ZICH ZELF GETEKEND ZOALS HIJ ER IN 1972 OP 58-JARIGE LEEFTIJD UIT ZAL ZIEN!

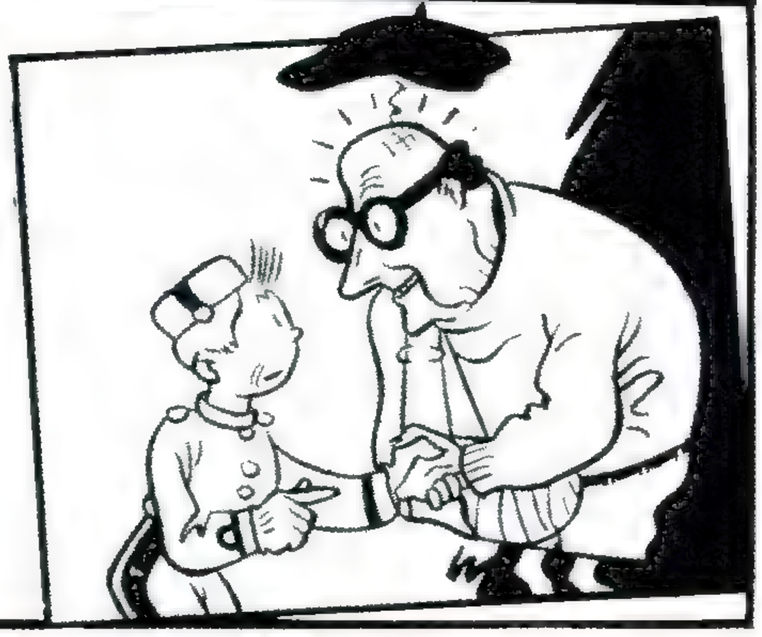

JIJÉ NEEMT LEERLINGEN AAN OM ZIJN VERHALEN VOORT TE ZETTEN, HIJ VERTROUWT KORDAAT TOE AAN EDDY PAAPE, BLONDIE EN BLINKIE AAN VIC HUBINON EN ROBBEDOES AAN FRANQUIN. HIJ GAAT EEN GROOTS WERK AANPAKKEN: EMMANUEL OF HET LEVEN VAN CHRISTUS.

WIJ DOEN HET.

AKSEPTEER HET, WANT MIJN GEEST MAG NIET AFDWALEN VAN ZIJN TAAK.

WIJ DOEN HET.

DE ONDERNEMING DUURT LANG EN IS ZWAAR...

GOD, HELP MIJ MET MIJN ZWARE TAAK, IK BEN UW NEDERIGE DIENAAR.

EMMANUEL VERSCHIJNT IN '47. 189 GEWASSEN TEKENINGEN. EEN MISLUKKING!

EMMANUEL

HET PUBLIEK WIL GRAPPEN?! MAAR NEE! IK WEIGER ME IN DIENST TE STELLEN VAN HET KWAAD! GOD HEEFT MIJ HANDEN GEGEVEN OM TE WERKEN VOOR ZIJN SCHEPPING.

CRAK

HIJ TEKENT VERVOLGENS BADEN-POWELL...

HIJ VERTREKT NAAR AMERIKA MET ZIJN LEERLINGEN. IN NEW YORK HUREN ZIJ EEN AUTO: RICHTING LOS ANGELES!

JULLIE ZULLEN ZIEN, JONGENS, DIT IS HET MEKKA VAN DE STRIPS.

GEEN BENZINE! ZOU JIJ DAAR NIET OP LETTEN, JOSEPH...?

NIET WANHOPEN, JONGENS! HET BELOOFDE LAND IS AAN HET EIND VAN DE WOESTIJN!

IN LOS ANGELES WACHT HEN EEN TELEURSTELLING...

JE MOET JE BIJ DE FEITEN NEERLEGGEN. LOS ANGELES IS HET MEKKA NIET...

MAAR CHICAGO!

WAT EEN ZON! LATEN WE NAAR HET STRAND GAAN!

JIJÉ HEEFT PLANNEN ONTWORPEN VOOR EEN HUIS WAARVAN DE KELDER ZICH BOVENOP HET DAK BEVOND. EEN GLIJBAAN LIET DE KOLEN ZONDER MOEITE NAAR BENEDEN GLIJDEN!

KELDER

KOLEN

LADDER

GLIJBAAN

BLANCHISSERIE GILLAIN & CIE

IN 1965 HEEFT JIJÉ AL ZIJN ALBUM-ROYALTIES GESTOKEN IN EEN WASSERIJ IN DE BUITENWIJK VAN PARIJS.

GEDURENDE ZIJN HELE CARRIÈRE HEEFT JIJÉ NIET AFGEZIEN VAN ZIJN GROTE LIEFDE: DE SCHILDERKUNST TUSSEN DUFY EN DE POST-IMPRESSIONISTEN. HIJ SCHILDERDE MET ZIJN LINKERHAND OM ZICH TE BEVRIJDEN VAN DE GEWOONTES VAN ZIJN RECHTERHAND.

WALGEND VAN DE "FRIJOLES" (RODE MEXICAANSE BOONTJES) KEERT JIJÉ TERUG IN EUROPA. HIJ PRODUCEERT ER EEN INDRUKWEKKENDE SERIE ALBUMS.

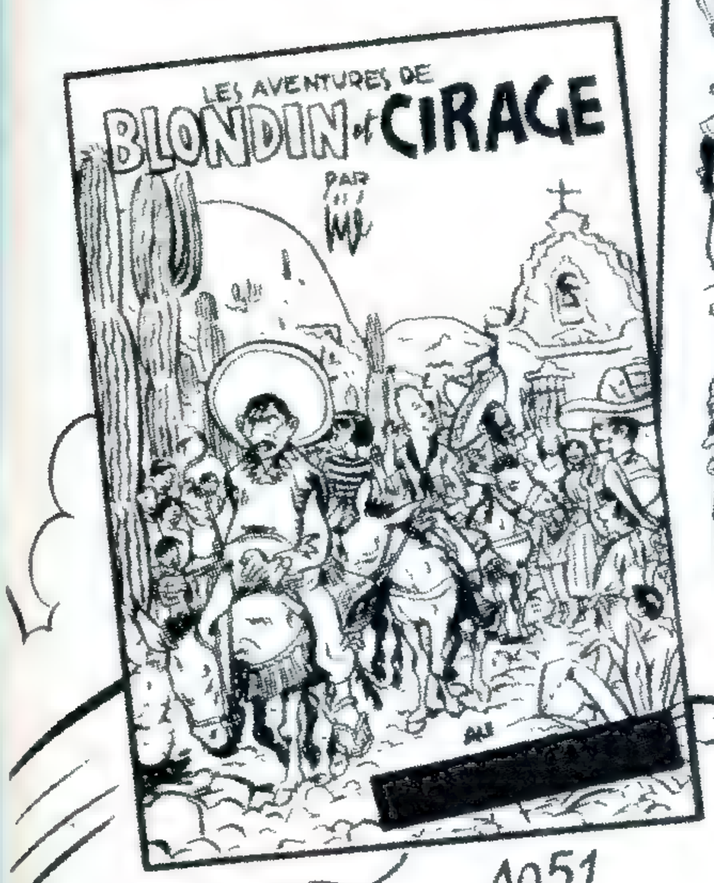

1951

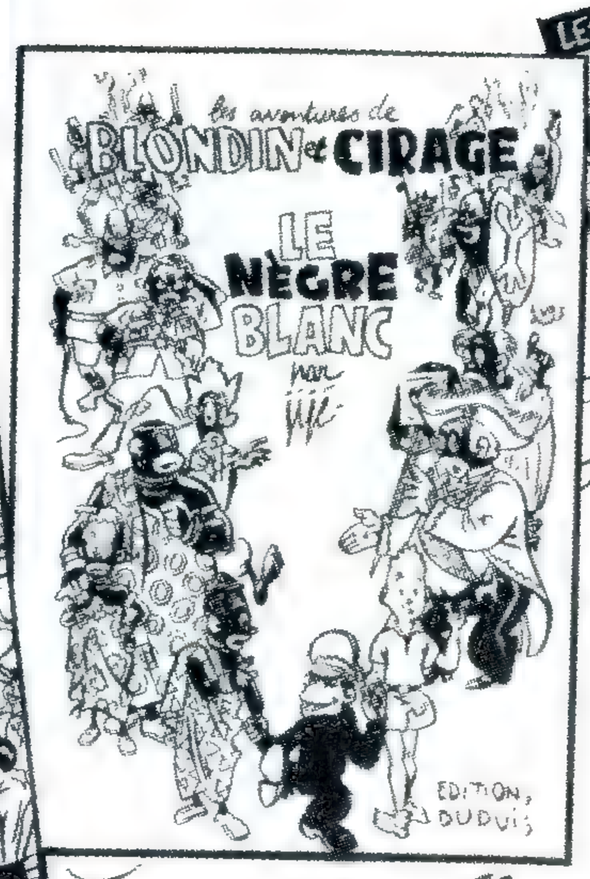

1952

1953

1954

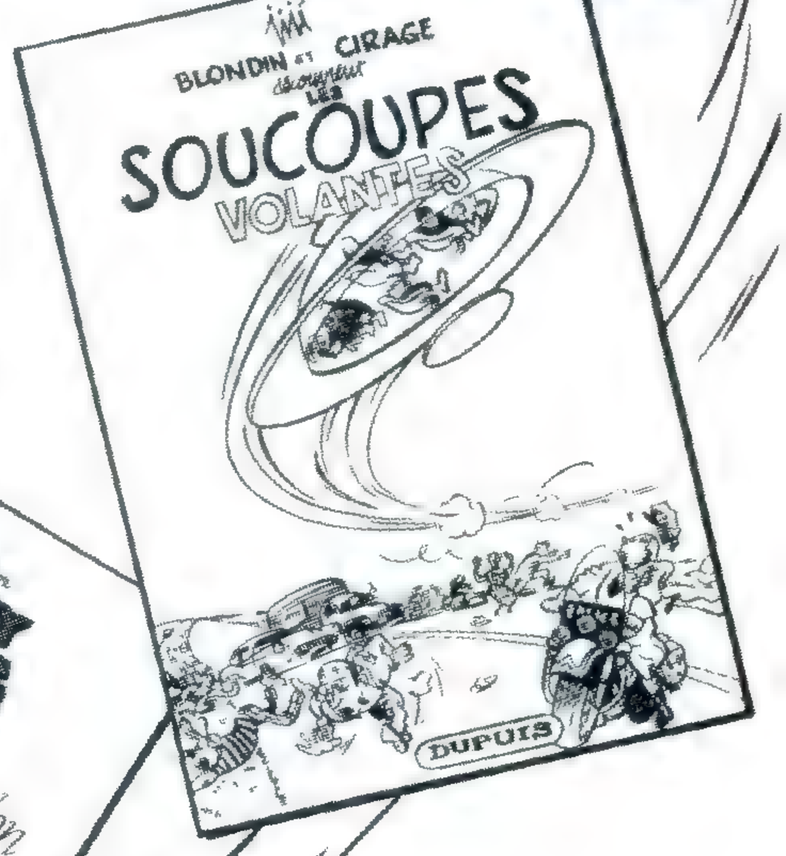

1955

KEN JE ZE ALLEMAAL ?

IN 1956 NEEMT HIJ DE AVONTUREN VAN JAN KORDAAT WEER OVER!

IN 1959
HET PUBLIEK IS GEWEND AAN MIJN NAAM. IK ZAL MIJN INVLOED MOETEN GEBRUIKEN OM DE VERDWAALDE SCHAPEN TERUG TE KRIJGEN. DIT MAAL GAAT HET GE-SMEERD/ VERDORIE, OF IK LAAT MIJN BAARD STAAN!!
L'étrange destin de Bararadotte
CHARLES DE FOUCAULD
CONQUERANT PACIFIQUES DU SAHARA

GOED, WE BEGINNEN WEER MET JERRY SPRING!!!
JOSEPH/ HOE VAAK HEB IK JE GEZEGD NIET MEER DIE RARE BARET OP TE ZETTEN/ DOE ME EEN LOL...

IN U.S.A. HEEFT HIJ DE JONGE TEKENAAR RENÉ GOSCINNY ONTMOET, DIE ONDERTUSSEN SCENARIOSCHRIJVER IS...
GOSCINNY HEEFT MIJ HET VERVOLG NIET GESTUURD/ IK ZAL DOORGAAN, GE-STUURD DOOR MIJN KREATIE-VE GEEST!!

BRAVO, JOSEPH/ DIT ZIJN JE BESTE PAGINA'S. WAT EEN TEKENINGEN/ GOED IDEE OOK OM VERDER TE GAAN MET HET VERHAAL ZONDER HET VERVOLG VAN MIJN SCENARIO AF TE WACHTEN, MAAR DE PERSOON DIE JIJ HIER LAAT STERVEN IS ONONTBEERLIJK VOOR HET EIND VAN MIJN VERHAAL/
BOM

JIJ NEEMT EEN JONGE ASSISTENT, JEAN GIRAUD, AAN...
WANNEER JE KLAAR BENT MET KNIPPEN MOET JE HOUT GAAN HAKKEN/
GRR/ IK ZAL WRAAK NEMEN/ ...
DE WERELD ZAL HEM VEEL LATER LEREN KENNEN ALS MOEBIUS.

OP 1 DECEMBER 1966 SLAAT HET NIEUWS IN ALS EEN BOM/
KOOP PILOTE/ JIJ NEEMT TANGUY EN LAVERDURE OVER!! KOOP..
Pilote
7

DE AVONTUREN VAN KORDAAT GAAN MAAR DOOR EN GERRIT NEEMT DE HOOFDROL... IN 1965 KOMT HIJ TERUG, ALS ROCK EN ROLL ZANGER IN:
HET DUEL VAN DE IDOLEN
HET IS DE LAATSTE EPISODE VAN DEZE SERIE.

JIJÉ HEEFT 70 ALBUMS GETEKEND IEDER IN EEN OPLAGE VAN TIENDUIZEND EXEMPLAREN. HIJ IS VERTAALD IN VELE TALEN EN HERHAALDELIJK HERDRUKT. DIE ALBUMS DIE ACHTER ELKAAR VERSCHENEN GINGEN DE WERELD ROND. DE SYMBOLIEK HIERVAN ZAL DEZE ONVERMOEIBARE GLOBE-TROTTER, AVONTURIER-BOHEMIENE ZEKER NIET MISHAGEN.
BLANK LABEL

JIJÉ IS ERKEND ALS EEN VAN DE GROOTSTE TEKENAARS. HIJ ONTVANGT VELE PRIJZEN WAARONDER DE PRIJS VAN ST. MICHEL IN 1975.

TALRIJKE ARTIKELEN VERSCHIJNEN ER OVER HEM EN ZIJN WERK. MAAR HIJ BLIJFT BESCHEIDEN EN SCHERPZINNIG. HEEFT HIJ NIET EENS GEZEGD: "MEN MOET TEKENEN VOOR DE MENSEN DIE U LEZEN, HET IS DE OPRECHTHEID DIE GOEDE TEKENINGEN MAAKT...".

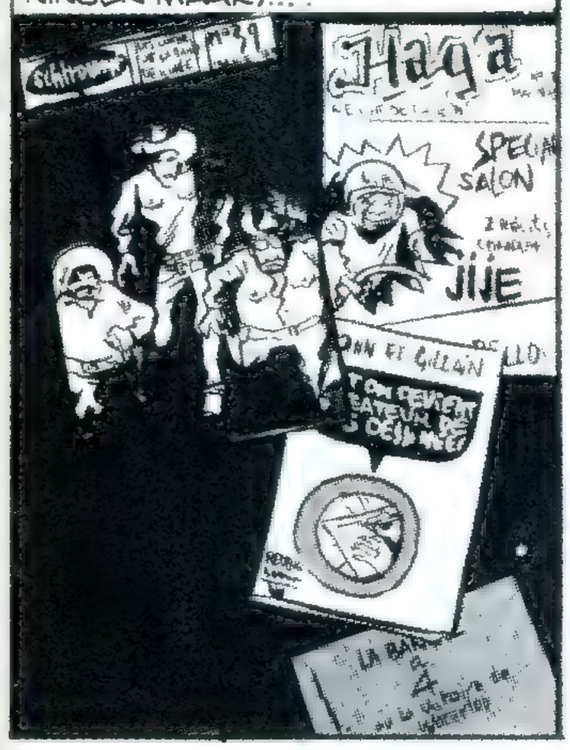

AAN HET BEGIN VAN DE MAAND APRIL '80 VERKLAART HIJ DE VERSLAGGEVER VAN METAL HURLANT

ENKELE DAGEN LATER, 20 JUNI, STERFT HIJ, UITGEPUT DOOR EEN LEVEN VAN ZWARE ARBEID...

JONGEREN UIT ALLE LANDEN HUILEN OM HUN GROTE VRIEND DIE HEN NU AL HEEFT VERLATEN...

MET HEM VERDWIJNT
EEN GROTE VOORLOPER
VAN HET MODERNE STRIPVERHAAL...
HIJ DRAAGT ZELFS EEN GEHEIM
MET ZICH MEE: WAAR ZIJN DE
3000 SCHITTERENDE ORIGINELE
PAGINA'S GEBLEVEN DIE HIJ IN
MEER DAN 40 JAAR GETEKEND HEEFT?...
ZIJN ZIJ, ZOALS SOMMIGEN DENKEN,
GEKOCHT DOOR EEN RIJKE AMERIKAAN?...
ZIJN ZIJ OPGESLAGEN IN EEN
CRYPTE IN DE ABDY VAN AVERBODE? OF SLUIMEREN ZIJ
EENVOUDIG IN DE KELDER
VAN ZIJN HUIS IN DRAVEIL?
ZAL HET GEHEIM OOIT OPGEHELDERD WORDEN?

SCÉNARIO ET DESSINS: YVES CHALAND ENCRE: SERGE CLERC ET DENIS SIRE

FIN

Door Hans van den Boom

Cyril Speyer: 'Popeye bij andijvie, daar beginnen we niet aan'!

Miniboekjes, stickers, buttons, poppetjes, horloges, sleutelhangers, agenda's, ijsjes, je kunt het zo gek niet verzinnen of het is wel in de handel met een stripfiguur erop.
Character merchandising, want zo heet het verkopen van het recht om figuren te gebruiken bij of op andere produkten, is een bloeiend bedrijf geworden. Amerika ging ons op dit gebied voor; legendarisch is de stroom *Micky Mouse*-artikelen die sinds de dertiger jaren geproduceerd is. Sinds een jaar of tien, vijftien begint dit fenomeen ook in Europa wortel te schieten. In Nederland en België worden de meeste merchandisingrechten (met uitzondering van de Disney-rechten) beheerd door *Wavery Productions* in Den Haag.
Om eens wat meer te weten te komen over de achtergronden van het merchandising bedrijf spraken wij met *Cyril Speyer,* direkteur van Wavery

Cyriel Speyer

Kun je in het kort vertellen van merchandising inhoudt?
In merchandising kun je twee blokken onderscheiden, de licentiekant en de promotiekant. De licentiekant houdt in dat wanneer bijvoorbeeld een puzzelfabrikant puzzels van een bepaald character wil gaan brengen, hij daarvoor met ons een licentiecontract kan afsluiten met een looptijd van een jaar of eventueel langer.
Hij betaalt daarvoor een garantiebedrag en een afgesproken royalty over de verkoopprijs. Dat garantiebedrag betaalt hij van tevoren en krijgt hij nooit meer terug, hij kan alleen gaan betalen als hij boven het volume komt waarop zijn garantiebedrag gebaseerd is.
Het tweede blok is de promotionele kant. Ik zal je daarvan een voorbeeld geven: op dit moment loopt er in België een aktie bij het produkt *Solo margarine* van Unilever. Op de verpakking zitten driehoekjes, die op een puzzelvelletje geplakt moeten worden. Als je het velletje vol hebt met alle 24 deeltjes, krijg je een speciaal Suske en Wiskeboek kado. Unilever betaalt daar een 'flat fee' voor, een vast bedrag, voor het gebruik van de figuren en een supplementaire royalty als ze ook een weggeefpremie (zoals een boek) gebruiken. Bij promoties blijft het produkt dus zoals het was, maar er wordt iets bij gedaan of aan gekoppeld, bij een licentie krijg je een nieuw produkt, bijvoorbeeld Asterixdrop.
Bij een promotie is het kortstondig, ten hoogste drie maanden, bij een licentie is het minimaal een jaar. In verhouding doen we meer licenties dan promoties, maar het promotionele gebeuren is belangrijker voor ons dan de licenties, er gaat veel meer geld in om. Licenties brengen ook veel meer werk met zich mee, waarbij je soms voor de gekste verrassingen komt te staan. We hebben nu net weer zo'n geval gehad; een firma wil Asterix-puzzels op de markt gaan brengen. Ze vragen tekenwerk aan, Uderzo maakt schetsen, wij sturen de schetsen op, de fabrikant vindt ze leuk en wij laten dus voor de originele tekeningen zorgen. Nu krijg ik vorige week de proeven binnen, blijkt dat de fabrikant de schetsen gebruikt heeft in plaats van tekeningen. Ja en dan wordt het afgekeurd, maar die man heeft wel al inmiddels laten we zeggen 100.000 druks liggen in het magazijn! Een voorbeeld van een licentie is het Suske en Wiske kwartetspel. Een goedkopere uitvoering van dit zelfde kwartetspel hebben we gebruikt voor

Een deel van de showroom van Wavery

Asterix-drop

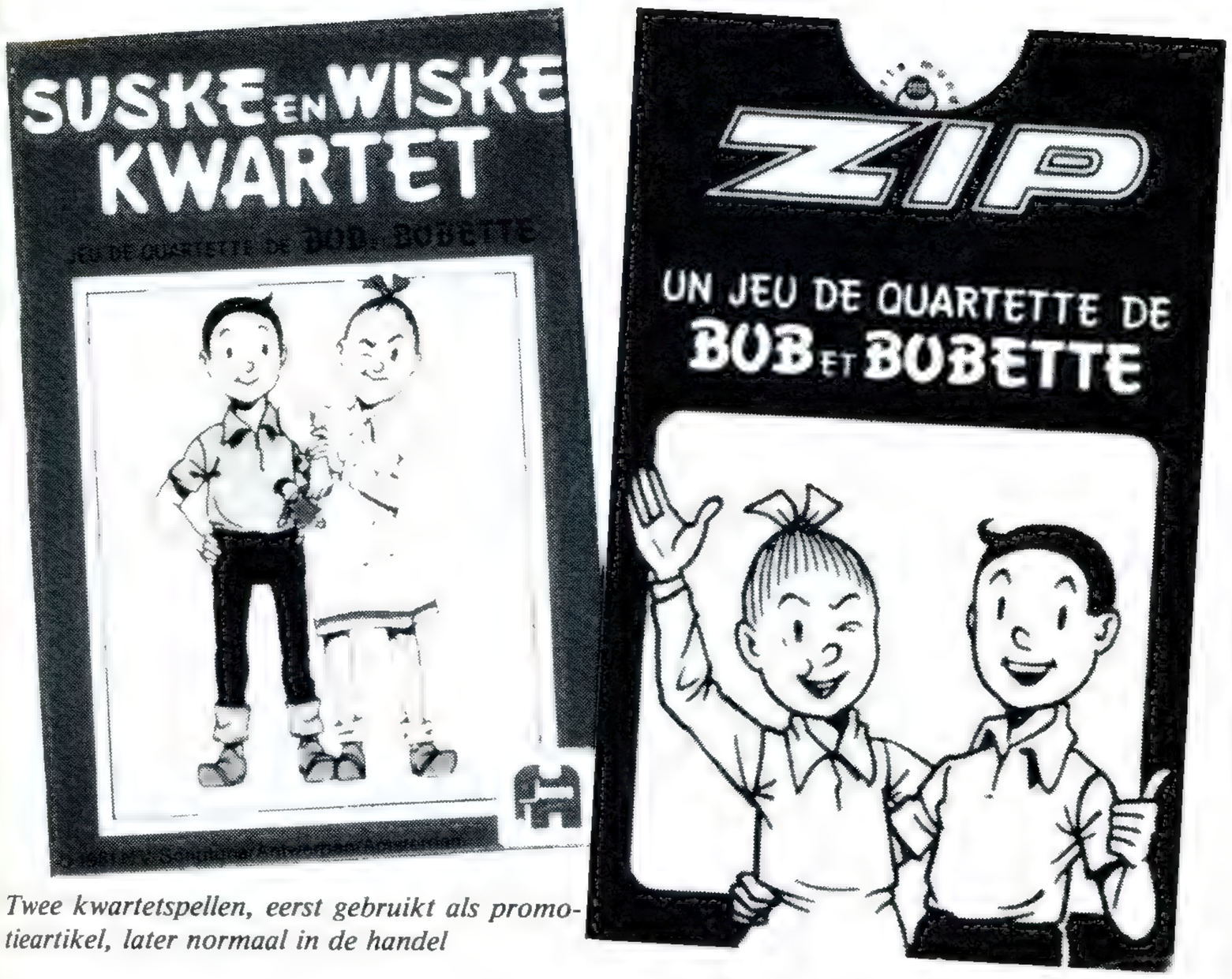

Twee kwartetspellen, eerst gebruikt als promotieartikel, later normaal in de handel

een promotionele aktie van een jaar of vijf geleden in België. Hetzelfde materiaal, maar nu anders gemonteerd en in een mooiere uitvoering wordt nu in de handel gebracht.
Zo is er nu ook een *Jumbo* 'Suske en Wiske-spel'. Wat zo nu en dan wel voorkomt is dat mensen het verschil tussen een licentie en een promotie niet begrijpen. We hebben problemen gehad met een firma die Hulk-lollies, Hulk-kauwgom, Hulk-toverballen, en Hulk candy-bars op de markt brengt. Die man heeft een licentie voor die Hulk-produkten, hij mag ze onder de naam Hulk verkopen. *Red Band* vraagt op een gegeven moment of ze als promotionele aktie bij Red Band drop een Hulk-sticker cadeau mogen doen. Dat is heel wat anders, dat is promotie, drop waar de Hulk als extraatje aan toegevoegd wordt.
De eerste firma was daar erg boos over, hoewel ze a) geen drop in hun assortiment hadden en b) de aktie een heel ander karakter had. Dat soort dingen kunnen gebeuren. De eerste fabrikant heeft exclusief de Hulk-produkten, maar daarmee nog geen algeheel alleenrecht.
Ook kómt het wel voor dat een bedrijf een bestaand figuur gebruikt met wat veranderingen, b.v. de Hulk met een blauwe huid en een oranje broek, en dan zegt dat het de Hulk niet meer is. Dat doen ze om de rechten te kunnen ontlopen, maar dat verliezen ze altijd. We hebben het pas gehad met een schoenenzaak in Den Haag en Leiden, die de Hulk als uithangbord gebruikte. Het bleek dat het een idee van het reclamebureau geweest was, dat ijskoud zonder de rechten te vragen het figuur overgetekend had. Toen dat uitkwam heeft de winkelier alsnog een contract moeten nemen tegen de gangbare tarieven. Er zijn ook de nodige stripzaken die de naam van een stripfiguur gebruiken. Ik heb daar over het algemeen geen problemen mee, tenzij ze echt grootscheeps stickers gaan uitgeven en zo. Maar ik vind wel dat ze het moeten aanvragen, dat ze toestemming moeten hebben van ons of van de rechtenhouders.

Doe je ook de bemiddeling met auteurs?
Ja, helemaal. Alle contacten tussen de fabrikanten en auteurs als Hergé, Vandersteen, Uderzo, enz. lopen via ons, dat is verplicht. Daarmee is het mogelijk een greep te hebben op uitvoering en kwaliteit van wat er gemaakt wordt. Er zit ook een zeker systeem in, zoals je duidelijk kunt zien bij de diverse promotieboeken van Suske en Wiske die we gemaakt hebben. Die hebben meestal een ander kleur dan de echte albums, en ook wordt er steeds met een ronde cirkel gewerkt inplaats van met een vierkant. Dat hebben we zo met De Standaard afgesproken, om geen verwarring te krijgen. Wij gebruiken voor deze Suske en Wiske albums bijna altijd strips uit de vakantieboeken die maar in een heel kleine oplage op de markt komen. Het probleem is alleen dat we er doorheen raken; Solo heeft nog een optie lopen op twee verhalen, en er komt in december in Nederland nog een hele grote aktie.
Dan hebben we ze zo'n beetje allemaal verbruikt. Het enige verhaal dat niet uit de vakantieboeken komt is *'Het monster van Loch Ness'*, dat is speciaal voor *Procter and Gramble* getekend.

Hoe ligt de verhouding Suske en Wiske-overige stripfiguren?
Het is en blijft een feit dat Suske en Wiske in de Benelux de meest populaire stripfiguren zijn. Buiten de Benelux niet, maar in Nederland en Belgie staan de mensen bij wijzen van spreken in de rij om een aktie te mogen doen met deze figuren.
Voor Asterix of een ander character moet je veel meer moeite doen. Iedereen wil de populairste hebben, omdat ze weten dat ze zich daarmee nooit een

Hulk-stickers bij Red Band

Suske en Wiske miniboekjes bij Zip repen

buil vallen. Ik kan de klanten voorrekenen dat een blad als *Eppo* met z'n wekelijkse verschijning en een lezerspubliek van meer dan een miljoen méér inpact heeft dan Suske en Wiske, maar toch willen ze die laatste hebben, of een andere grote naam als Kuifje.
Natuurlijk zijn er toch ook altijd bedrijven die gewoon een leuk figuurtje willen hebben. Zo hebben we kort geleden een aktie gehad met Leonardo voor Aquafresh tandpasta, en met Sjors en Sjimmie, Eppo en nog een paar figuren voor *Uhu;* die aktie heeft net zo goed gelopen als een aktie met Suske en Wiske, terwijl de fabrikant aan rechten veel minder kwijt is.

Verschilt het aantal akties sterk van jaar tot jaar?
Toen de nieuwe wet beperking cadeaustelsel aangenomen werd, is het aantal akties gaan dalen. In die wet staat dat de waarde van weggeefartikelen niet meer dan zo'n dertig cent mag zijn en er zijn verder nog een aantal beperkingen. Ik moet zeggen dat we op dit moment een duidelijk verschil merken tussen Nederland en België, in België worden veel meer akties gedaan. Bovendien hebben we begin dit jaar veel last gehad van de prijzenslag die door *Albert Heijn* is neergezet. Iedereen ging met kortingen werken inplaats van met promotieartikelen, dat heeft ons heel wat akties gescheeld. Maar merkwaardig genoeg hebben we juist dit jaar ook diverse akties in branches waar normaal nooit dat soort promoties werden gedaan.

Wie vertegenwoordig je allemaal?
Dat zijn *Albert René,* met Asterix, *De Standaard* met het totale pakket, *Lombard* met het totale pakket, *Dupuis* met het totale pakket, *Oberon* met de Eppo-, Tina- en Bobofiguren, *F.C. Knudde, Marvel, Paramount* (televisieseries en bioscoopfilms) *Lucasfilms* (Starwars e.d.) de Nederlandse ijshockeybond, de wereldkampioenschappen voetbal in Spanje, de *Ti-Raleigh* ploeg, en nog wat andere.
We bestaan sinds 1969, dus zo'n 12½ jaar inmiddels. Sinds een jaar of zeven doen we character merchandising, daarvoor waren het voornamelijk promotionele akties.
Toen wij begonnen hebben we ons echt beperkt tot de figuren uit stripalbums en tijdschriften, die een veel langere levenscyclus hebben dan televisiecharacters. Bij televisie-figuren moet je er razendsnel bij zijn, want voor je het weet zijn ze alweer van het scherm af. Stel: je hoort in maart dat er in september een nieuwe serie op de markt komt. Dan moet je een fabrikant ervan zien te overtuigen dat het een succes wordt. Dat lukt je vrijwel niet, die man wil het eerst zelf wel eens zien. De Hulk heeft het eerste jaar in merchandising ook vrijwel niets gedaan. Pas toen het een succes was en men er op de t.v. nog een jaar mee doorging kwamen ook de licenties los. Maar als zo'n serie dan weer van het scherm verdwijnt is het met de populariteit ook meteen afgelopen, terwijl een Suske en Wiske gewoon doorloopt.
Televisieseries is moeilijk, bioscoopfilms is nog moeilijker. De Popeye film gaat in december lopen in Nederland. Hoelang? Daar kan je niets van zeggen; het kan een week zijn, of twintig weken of een jaar!

Toch zijn van een film als Star Wars erg veel licenties verkocht?
Stars Wars is een fenomeen op zich. Het hele contract voor speelgoed bijvoorbeeld over de hele wereld, zit bij *Kenner/Clipper.*
Die firma heeft zo'n enorm pakket artikelen, dat is in wezen een heel aparte schap in de winkel. Die haken er ook meteen op in als er weer een nieuwe film komt.
Afgelopen april hebben we een bijeenkomst gehad met alle licentiehouders en de mensen van de Lucasfilm, omdat in 1982 Star Wars I opnieuw gereleased wordt, met daarna The Empire Strikes Back en pal daarop de derde, nieuwe aflevering. Je krijgt een hele cyclus op die manier, een compleet bedrijf. In de tussentijd komt, in september '81, nog een andere film uit, *The Raiders of the Lost Ark,* wat heel iets anders is: een avonturen-verhaal dat speelt in 1936 en gaat over de jacht op de heilige Ark van Israël. Het is de bedoeling dat dit een cyclus van drie films wordt.

Je bent agent van Marvel, niet alleen voor de merchandising, maar ook voor boek- en tijdschriftenuitgaven?
Wij zijn agent voor alles van Marvel, op de krantenstripsyndication na. Dat is natuurlijk voor ons erg makkelijk werken. We werken makkelijker met Marvel dan met bijvoorbeeld Kuifje. We beheren de merchandising en licentierechten van Kuifje, maar geen publishing, dat zit bij Casterman. Het nadeel daarvan is dat we een deel van onze zaken met Lombard doen, maar als het om miniboekjes en dergelijke gaat moeten we weer bij Casterman zijn. Daardoor heb je wel eens tegenstrijdige belangen.

Je brengt soms ook zelf uitgaven op de markt?
We hebben in promotionele akties natuurlijk een hele hoop gedrukt en uitgegeven, maar via de normale handelskanalen hebben we in wezen alleen

Popeye- en Kuifjestickers bij Nibb-it en Nobo

Suske en Wiske promotie albums

maar het stripdossier uitgegeven, in samenwerking met Oberon, en afgelopen april een boek over windsurfen. In principe geven we zelf geen materiaal uit van de rechtenhouders die wij vertegenwoordigen. Dat kan je ook nauwelijks verantwoorden ten opzichte van de rechthebbende en de uitgevers die het materiaal kopen. Dus als we zelf iets uitgeven zal het over het algemeen materiaal van derden zijn of nieuw materiaal.
Enkele Marvel-uitgaven die de bestaande uitgevers niet willen opnemen, maar waar ikzelf wel wat in zie, zullen misschien bij ons gaan verschijnen in de loop van het komende jaar...

Leukebroeders- en Leonardo-miniboekjes bij Uhu-lijm

Stripliefhebbers denken vaak niet al te positief over merchandising...
Ja ik merk dat een heleboel stripofielen character merchandising eigenlijk maar een heel vies ding vinden. Daarom is het des te leuker om te zien wat merchandisingprodukten op ruilbeurzen en stripdagen opbrengen, daar wordt vaak om gevochten. Zo doen we bij Colibri-limonade in België een aktie waarbij een speciaal Suske en Wiskealbum verkrijgbaar is met een bijzondere cover.
Daar zijn er maar 500 van, die je alleen te pakken kunt krijgen als je meedoet aan die aktie en dan ook nog toevallig een van de 500 winnaars bent. Ik weet van tevoren dat zo'n boek bij verzamelaars veel geld waard wordt.
Wij krijgen ook veel brieven binnen van mensen die via ons dergelijke boeken te pakken proberen te krijgen, maar we kunnen ze niet helpen. Ik kan moeilijk 50 of 100 boeken gaan achterhouden, dat mag ik ook helemaal niet. Verzamelaars kunnen het proberen bij de firma's die de akties organiseren, of meedoen aan de aktie.
Sommige firma's ruimen restpartijen en dergelijke ook wel eens op aan stripwinkels.

Zijn er beperkingen in de merchandising?
Bij het gebruik van stripfiguren voor merchandising leggen we onszelf allerlei beperkingen op, dat hangt sterk van de figuren zelf af. Je kunt bepaalde characters niet koppelen aan ieder produkt. Sjors en Sjimmie koppelen aan zeeppoeder, dat heeft zin, want die komen vaak met vieze kleren thuis.
Popeye is bekend om z'n spinazie, die moet je niet aan andijvie koppelen, bij wijze van spreken.
Wij zijn ook niet gelukkig met zo'n aktie als met de Smurfen gevoerd is. Er werden regelmatig door de jaren heen aktiviteiten mee gedaan, maar ineens komt Vader Abraham die er de hit van het jaar mee heeft en het is een rage. Iedereen wil er dan ineens wat mee doen, maar na een jaar is het dood. Dat is jammer, dat heeft flinke schade opgeleverd voor zo'n figuur.
Maar het is wel zo dat een dergelijk succes voor een auteur en een uitgever vaak broodnodig is. De uitgeverij kan dankzij zijn inkomsten uit dit soort zaken weer investeren in nieuwe projekten.
Een van de redenen dat Goscinny en Uderzo wegwilden bij Dargaud was dat ze het idee hadden dat er niet meer genoeg voor ze gedaan werd, dat alle inkomsten uit Asterix gespendeerd werden aan experimenten met nieuwe tekenaars.
Verder zijn licenties en promoties niet alleen financieel aantrekkelijk voor uitgevers en auteurs, ze zijn over het algemeen ook goed voor de bekendheid en populariteit van de figuren.
De bekendheid van de figuren maakt merchandising mogelijk, maar omgekeerd wordt door de merchandising ook het figuur weer bekender. Per saldo is, lijkt mij, het effect van merchandising eerder positief dan negatief.

Asterix-buttons bij Asterix-drop

door Hans Frederiks

Dulieu krijgt Stripschapprijs

Eindelijk heeft Jean Dulieu de Stripschapprijs gekregen. Tegen alle verwachtingen in kreeg hij hem niet in 1976 op de stripdag in Gouda, terwijl het thema van die dag toch 'kabouters' was. Nu dan gerechtigheid.

Oorspronkelijk was Dulieu (pseudoniem van Jan van Oort) violist in het concertgebouw-orkest. Tegen het einde van de tweede wereldoorlog speelde het orkest niet meer. Om de tijd te doden ging Dulieu wat zitten tekenen. In die tijd ontstond Paulus de boskabouter. Na de oorlog moest Dulieu kiezen tussen viool en tekenpen. Hij koos voor Paulus en op 2 februari 1946 ging de strip dagelijks in Het Vrije Volk lopen.

Al gauw kreeg Paulus gezelschap van een groep vrienden en vijanden. Oehoeboeroe, Mol, Gregorius, Salomo, Wipper, Eucalypta de heks, Rein de vos, Krakas... De aktiviteiten van Dulieu met Paulus kennen eigenlijk geen grenzen. Hij maakte met Paulus hoorspelen voor de Vara-radio. Hij maakte geïllustreerde kinderboeken met Paulus, waarvan 'Paulus de hulpsinterklaas' in 1962 de prijs voor het beste kinderboek van dat jaar kreeg, en waarvan 'Paulus en de eikelmannetjes' zijn chef-d'oeuvre is. Hij verzorgde een aantal marionetten-films voor de toenmalige NTS, maakte tekenfilms met Paulus en organiseerde en schreef een klank- en lichtspel op verzoek van de Apeldoornse VVV.

De tekenfilms die oorspronkelijk voor de NOS bedoeld waren, kon hij, toen ze al in een vergevorderd stadium waren, eigenlijk wel weggooien: de NOS had geen geld meer. Dulieu zat aan de grond. Hij begon maar weer met een krantenstrip en verkocht de rechten van Paulus aan Thijs Chanowski voor een poppenserie dagelijks op de TV. Chanowski verkrachtte Paulus grondig, maar gelukkig hield deze nachtmerrie na een paar jaar op en kreeg Dulieu zelf alles weer in handen.
Onlangs hield Dulieu de krantenstrip voor gezien en ging hij opnieuw aan de gang met geïllustreerde kinderboeken van Paulus. 'Paulus en de insekten' moet ondertussen bij uitgeverij Leopold verschenen zijn. ■

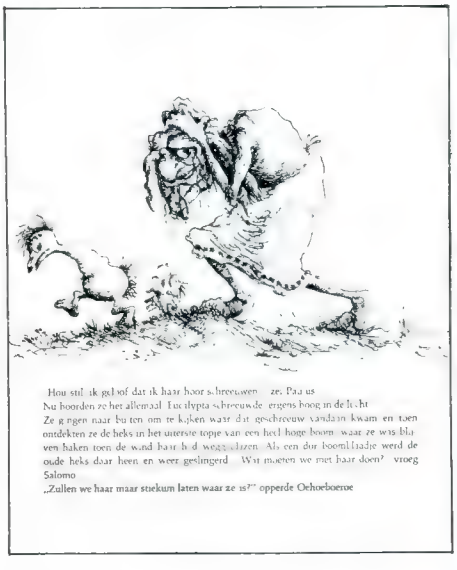

Hou stil, ik geloof dat ik haar hoor schreeuwen", zei Paulus.
Ze gingen naar bij ten om te kijken waar dat geschreeuw vandaan kwam en toen ontdekten ze de heks in het uiterste topje van een heel hoge boom, waar ze wild bleven bakken toen de wind haar hoed wegblies. Als een dor boomblaadje werd de oude heks daar heen en weer geslingerd. „Wat moeten we met haar doen?" vroeg Salomo.
„Zullen we haar maar stiekum laten waar ze is?" opperde Oehoeboeroe.

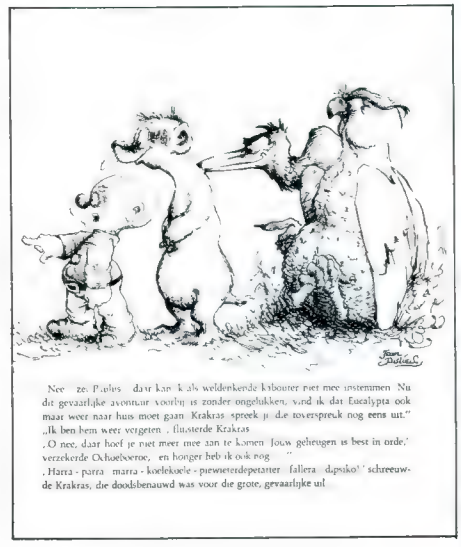

Nee, zei Paulus, daar kan ik als welbekende kabouter niet mee instemmen. Nu dit gevaarlijke avontuur voorbij is zonder ongelukken, vind ik dat Eucalypta ook maar weer naar huis moet gaan. Krakas, spreek jij die toverspreuk nog eens uit."
„Ik ben hem weer vergeten", fluisterde Krakas.
„O nee, daar hoef je niet meer mee aan te komen. Jouw geheugen is best in orde," verzekerde Oehoeboeroe, „en honger heb ik ook nog."
„Harra - parra - marra - koelekoele - pieweterdepetatter - fallera - dupsikoh!" schreeuwde Krakas, die doodsbenauwd was voor die grote, gevaarlijke uil.

Door André Franquin

De bende van vier

Er is heel wat geschreven over de historische samenwerking tussen de Morris, Jijé (Joseph Gillian), Will en Franquin, striptekenaars die niet alleen in dezelfde studio werkten, maar ook in hetzelfde huis woonden, met uitzondering van Will samen naar Amerika gingen, weer terugkwamen en ieder met hun eigen strip wereldberoemd werden. Elk van hen is op zijn eigen wijze een van de grondleggers van het Europese beeldverhaal. Wat waren hun drijfveren, hun idealen? Waarom gingen zij naar Mexico? Wie kan daar beter antwoord op geven dan één van de vier mannen. Franquin ligt een tipje van de sluier op.

Morris is degene die ons bij Dupuis heeft gebracht. Hij had al kontakten met deze uitgever en ook tekende hij voorbladen voor hun blad 'Le Moustique'. Hij ontmoette Paape en mij, in een tekenfilmbedrijf. Het was toen omstreeks 1945. Ik herinner mij dat er nog amerikaanse soldaten in Brussel waren. In die tijd was Disney de grote passie van Morris. Dat is te zien in zijn eerste Lucky Luke: de personages in 'Dick Diggers goudmijn' hebben maar drie vingers.

Ik geloof dat hij een uitstekende animator geweest zou zijn. hij is tegelijkertijd heel handig en heel simpel, meteen vindt hij de juiste vereenvoudigingen. Hij heeft de ongedwongenheid van een grote tekenaar, die nooit teveel in zijn tekeningen stopt en op tijd ophoudt en die zijn tekeningen stijl en vrijheid meegeeft.

Paape was, door zijn technische vaardigheid, de snelste animator van dit tekenfilmbedrijf. Ik was slechts een lastige debutant. Toen het bedrijf failliet ging, vond Paape werk in een atalier waar hij poppehoofdjes beschilderde en waar hij zich kostelijk amuseerde.

Toen wij besloten hadden hem aan Gillain voor te stellen, kostte het ons de grootste moeite hem van zijn poppen los te maken opdat hij zich op de strips zou storten. In die tijd was Jijé (de initialen van Joseph Gillain) de voornaamste tekenaar, de spil, de grote man achter het weekblad Robbedoes. In de oorlog had hij Robbedoes weer opgepakt, Jan Kordaat gelanceerd en biografieën, zoals die van Don Bosco tot een groot succes, gemaakt. Op dat moment dat wij in 1946 bij Robbedoes kwamen, begon hij zijn grote droom Don Bosco opnieuw te maken maar met betere middelen, mooier papier en in kleur. Hij kocht een auto en wilde naar Italië gaan om daar op historische plaatsen documentatie te vergaren. Noch Morris noch ik waren in biografieën geïnteresseerd. Wij hadden het vak door tekenfilms en de vooroorlogse amerikaanse comics geleerd.

Ik vroeg mij af: 'Hoe kan iemand, die zo goed tekent, zijn tijd verdoen met het bestuderen van heiligen in plaats van strips te maken?'. Maar ik moet zeggen dat we Joseph toen nog niet zo goed kenden.

Iedere woensdag ontmoette ik de jeugdige uitgever Charles Dupuis het team van tekennaars in een bistro in de Rue du Fossé-aux-loups. Het was één van die quasi-plattelandscafeetjes met boerenbontgordijntjes, een karrewiel als lichtkroon, een gietijzeren potkachel en met hout betimmerd. Wij, de jonkies, kwamen daar en discussieerden dan met doorgewinterde tekenaars; met name Sirius en Jean Doisy, een ongelofelijk dynamische man die toen chef redacteur was. Hij is degene die de Robbedoes Almanak bedacht, de figuur van Knabbernoot bedacht en die de eerste scenarioschrijver van Jan Kordaat was. Later hebben wij vernomen dat op een keer aan het einde van zo'n bijeenkomst, toen wij al vertrokken waren, de uitgever aan Jijé heeft gevraagd hoeveel hij ons per getekende bladzijde moest bieden. Joseph heeft toen geantwoord: 'Het zijn hele goede tekenaars dus moeten zij ook goed betaald worden. Ik denk aan zo'n 1250 Francs per pagina'. De uitgever vond dat een beetje te veel maar besloot toch zijn uiterste best te doen. Op weg naar huis realiseerde Jijé zich pas dat hij maar 800 Francs per pagina kreeg.

Enige tijd later werden wij door de uitgever in een studio, die zich in de kelder bevond, ondergebracht. Deze studio lag schuin tegenover de bistro. Drie tekentafels, voor Paape, Morris en mij, en een raam dat niet open kon. (Dit is van belang voor het verdere verhaal). Paape probeerde daar weer te werken aan Jan Kordaat, ik trachtte Robbedoes te maken en Morris stortte zich op zijn eigen Lucky Luke. Voor Gillain waren wij dé ontdekking. Hij kon zich weer snel aan zijn project, het maken van een nieuwe Don Boscoversie wijden. Zo af en toe kwam hij langs om te kijken hoe alles ging, dolde wat en vertrok weer. De in dit atalier gemaakte tekeningen zijn verschenen in de Robbedoes Almanak uit 1947: mijn eerste Robbedoes-verhaal (het tank-verhaal) en de eerste Lucky Luke. Door de kwade gevolgen van tabakgebruik moesten wij het atalier verlaten. De asbakken werden door ons natuurlijk nooit geleegd. Op een dag ontstond er brand en die peuken veroor-

Op dit plaatje van een rommelmarkt herkennen we Will, Jean Doisy, Morris, Franquin en Paape.

JOLI SHORT, MON PETIT MONSIEUR!...
...MERCI, IL EST D'AILLEURS TROP LONG
...TROP LONG? C'EST LE NOUVEAU MODE LE LANCE CET ÉTÉ AU LITTORAL!!

Karikatuur van de jonge uitgever Charles Dupuis in 1946

zaakten een afschuwelijke stank. Doordat het raam niet geopend kon worden bleef de stank hangen. Korte tijd later werd het pand afgebroken. Dat was waarschijnlijk de enige manier om van die stank verlost te worden.
Na enige tijd forceerde Gillain de dingen wat. Hij wilden onmiddellijk naar Italië vertrekken en daardoor verplichtte hij mij een door hem begonnen Robbedoes-verhaal af te maken. Ik moest maar zien hoe ik dat verhaal, waarover hij slechts enkele woorden met mij had gewisseld, afkreeg.
Paape is weer weggegaan. Morris en ik hebben samen een hele winter aan 'La Panne' gewerkt. In die tijd hebben wij grote vorderingen gemaakt.
Het was trouwens heel aangenaam om met Morris samen te werken omdat hij met grote helderheid discussieerd. Tegen het einde van 1946 of in het begin van 47 ging ik door een diep dal. Ik had geen vertrouwen meer in eigen kunnen en heb dat mijn uitgever ook meegedeeld. Deze heeft er met Gillain over gesproken en Joseph nodigde mij uit om bij hem in Waterloo te komen. Will woonde daar al. Hij was in feite Jijé's eerste leerling, van wie hij voelde dat hij grote grafische kwaliteiten bezat. Met Morris ben ik daar aangekomen en we hebben wat lol getrapt. En Joseph, die zonder twijfel m'n zwakheid begreep, vroeg ons: 'Waarom komen jullie niet hier werken?. Ik heb boven nog wel een kamer leeg staan...'. Twee of drie dagen later installeerdern wij ons in Waterloo. En terugkijken vind ik dat annie Gillian, de vrouw van Joseph, formidabel is geweest. Onze tekentafels werden in de kamer van Joseph gezet. En zij ontving allervriendelijkst 3 lastige indringers hoewel zij zelf 3 kinderen had rondlopen.
Paape die inmiddels getrouwd was, kwam niet mee naar Waterloo. Morris en ik zijn daar iets langer dan een jaar gebleven. Dat is wel niet erg lang maar het was erg boeiend en intensief. Toen wij aankwamen maakte Will cartoons, penseel-tekeningen in de stijl van Gillain. Plotseling pakte hij een pen en begon tekeningen in een geheel eigen stijl te maken. Hij had zijn eigen persoonlijkheid gevonden. Jijé had zijn Don Bosco opnieuw gemaakt (inmiddels was hij terug uit Italië), een biografie van Baden Powell, een levensbeschrijving van de koning der kapers Surcouf die hij aan Victor Hubinon heeft doorgegeven en blondie en Blinkie. Ondertussen tekende ik de avonturen van Robbedoes waarbij Gillain mij af en toe hielp. Als we ideeën nodig hadden bespraken we dat met z'n allen. Morris vroeg: 'Zeg jongens hoe zit dat met een uppercut?...' en iedereen begon elkaar te slaan. Uren discussieerden we over de kleinste details. Iedereen keek bij de ander over zijn schouder mee en gaf advies. gillian heeft ons enorm veel bij gebracht. Maar hij was erg Europees ingesteld. Van onze kant hebben wij hem de amerikaanse strips, die hij geheel niet kende, laten ontdekken. In ieder geval zijn degenen geweest die het meest profijt van die periode hebben gehad.
Het was eind 1947, ik was nu 23 en Gillain 34. hij was zo'n beetje werkmeester van het geheel, bekeek de series van de anderen en dat was heel amusant omdat wij het niet altijd met elkaar eens waren. Eén ding is van belang: Gillain was niet slechts een tekenaar. Hij was beeldhouwer, een klederdracht kenner, hij was edelsmid in Maredsous, hij maakte fresco's, werkte met keramiek... Een kompleet kunstenaaar, met alles bekend, maar van grote kwaliteit. Hij heeft ons meer gedaan dan iemand die slechts enkel met commercieel werk bezig is, zou doen. Hij heeft ons geleerd met plezier modeltekeningen te maken. Twee of driemaal per week nam hij ons mee

Jijé, Morris en Franquin in Mexico

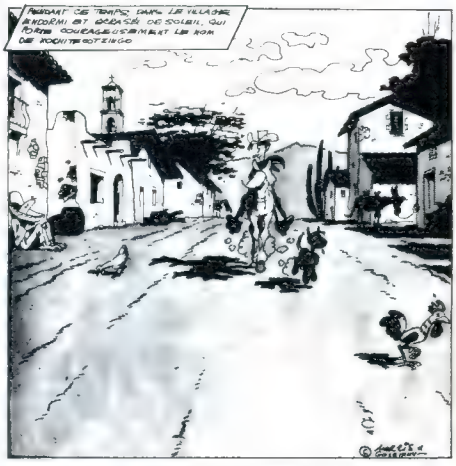

De Mexicaanse atmosfeer gezien door Morris

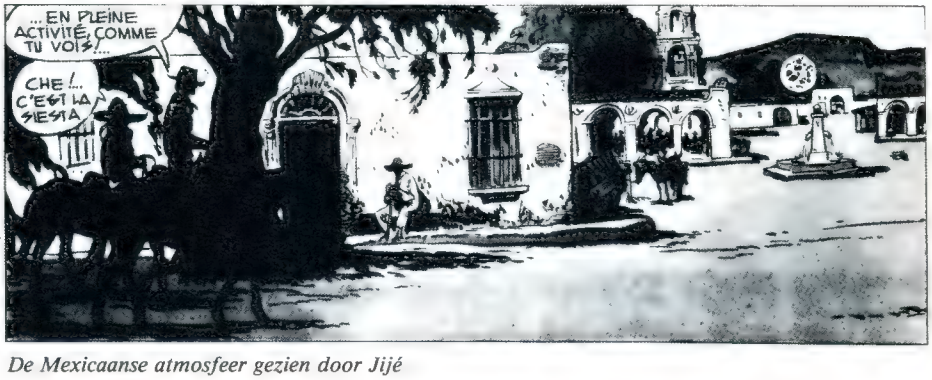

De Mexicaanse atmosfeer gezien door Jijé

naar schilderateliers om naakttekeningen te maken. Anatomie interesseerde mij omdat ik mij afvroeg of ik ook niet realistische strips moest gaan maken. Jijé heeft ons niet werkelijk het realistisch tekenen geleerd, maar hij trok ons mee in zijn kielzog waardoor wij veel vrijer gingen werken. Je tekent ook met veel meer lust als je een dergelijk tekenaar bezocht hebt. Door hem hebben wij geleerd niet bang te zijn voor een mislukte schets. Je had hem in de schilderateliers moeten zien. hij pakte een grote stapel blanco velletjes en maakte zonder te kijken zijn tekening. Hij liep alleen om het naaktmodel heen waarbij hij zo af en toe een ezel omverwierp. In enkele seconden produceerde hij een opmerkelijke schets die hij onmiddellijk op de grond liet vallen om vanuit een andere invalshoek opnieuw te beginnen. je kon de stapel blaadjes zien groeien.

Als je zo'n type opzoekt laat het wel z'n sporen achter. Zijn manier van tekenen, met zoveel temperament, heeft ons allen een stukje verder geholpen. bij mensen die niet tekenaars van het formaat van Gillain ontmoeten, bespeur ik altijd een zekere faalangst, voorzichtigheid. Slechts een enkeling heeft daar geen moeite mee. Gillain was de lyriek, de jubel van het tekenen. Gillain was een echte nomade. Nooit verbleef hij erg lang op één plaats. Hij had absoluut een onweerstaanbare reisdrang. Zijn grote droom was te kunnen reizen met een auto, een caravan en een ark. De auto diende voor het dagelijks vervoer, de caravan voor de wat langere trajecten en de ark was om alles mee te kunnen nemen zodat je ten allen tijden mobiel zou zijn. Tevens was hij een beetje utopisch. Ook in zijn werk. Hij ging van het ene stripfiguur naar het andere, liet het schieten en nam het weer op. Een verbazendwekkend persoon.

Hij was de eerste volwasenen die ik leerde kennen die niet verveeld en teneergeslagen was. Toen kwam de koude oorlog tussen Rusland en Noord-Amerika. Ik geloof dat Gillain bang was en zich daarom in Mexico wilde vestigen. Maar waarom Mexico? Om kort te gaan, Morris was meteen in om mee te gaan, want hij droomde ervan bij Walt disney te werken. (Gelukkig is de invloed van Disney slechts gering geweest op zijn tekeningen). Will had problemen die hem beletten Joseph te volgen. En ik, die een beetje passief was, voelde dat ik op eigen initiatief nooit veel zou reizen. Dit was dus een mooie kans en zei tegen mezelf: 'Ach, waarom ook niet'. Dus ben ik zonder echte redenen met hen meegegaan. Ik ben iets langer dan een jaar in Amerika gebleven. Maar wij bleven onze platen voor Robbedoes naar België

Bij aankomst kocht Gillain een tweedehands auto om de Verenigde Staten te doorkruisen. Maar eerst moest hij zijn rijbewijs halen. Omdat hij zakte voor zijn theorie waren wij verplicht minstend anderhalve maand in New York te blijven. Daarna zijn wij afgedaald naar Mexico wat, zoals Gillain dat later zo mooi zei, een grover blun-

Tekeningen van Jijé voor de film 'My name is nobody'

der was. Hij wilde namelijk kontakten leggen om in Amerika te kunnen werken, maar alles speelde zich in New York af.
Morris wilde het liefst richting Californië om Disney te ontmoeten. Ik was het vrolijke aanhangsel dat iedereen volgde. Maar voor mijn leeftijd was ik dan ook nog zeer onvolwassen. Voor deze reis was ik nog te jong om er goed van te kunnen genieten. Via Californië zijn wij naar Mexico gegaan, waar Gillain langer is gebleven dan wij. Morris en ik vertrokken weer in noordelijke richting omdat Morris de Verenigde Staten wilde leren kennen en ik eigenlijk wel weer naar huis wilde. We hebben het hele land bezocht, we hebben Chicago gezien, we hebben in New York gewoond, dus de dag dat ik er genoeg van had ben ik op de boot naar Europa gestapt. Morris is in New York gebleven omdat hij van plan was voor de amerikanen te gaan werken. Hij was een groot liefhebber van Westerns. Hij had genoeg ideëen opgedaan omdat wij het landschap, dat hij sindsdient tekent, ter plaatse bekeken hadden.
Gillain en Morris hebben ook veel profijt gehad van hun reis naar Mexico. Deze reis inspireerde Gillain voor de westerndecors voor Jerry Spring, en Mexico is in een uitgave van Blondie en Blinkie opmerkelijk mooi getekend. in 'de Dictator en de Paddenstoel' heb ik ook mexicaanse decors, die ik ter plekke gezien had, gebruikt. Ook Morris maakte er gebruik van zoals bijvoorbeeld in 'Tortillas voor de Daltons'.
Will werkte nu regelmatig voor Dupuis omdat hij Baard en Kale weer had opgepakt. Hij woonde toen in een familiepension waar ik bij mijn terugkeer ook een kamer huurde om van daaruit te trachten weer een groepje te formeren. Paape van zijn kant, bleef met Jan Kordaat doorgaan, dus vormde ik vooral met Will een hernieuwd team. Amerikaanse strips kenden we vooral voor ons werk erg goed. En ik geloof dan ook dat we van de na-oorlogse strips niet veel meer hebben geleerd. Die strips gingen later voornamelijk over superhelden, etc...
natuurlijk lazen wij de strip bijvoegsels van de kranten. Dat was in die tijd van Milton Caniff maar zijn series kende ik al voor ik vertrok. Ik denk dat ik, op het moment dat ik Guust creêrde, toch enkele dingen die ik daar had gezien de revue liet passeren. Zoals bij voorbeeld dat nietsdoende stripfiguur, met dezelfde uitstraling als Guust en ook die eeuwige sigaret in z'n mond, die ik in een mexicaans stripboek had gezien.
Wat ook van belang is geweest, was de ontmoeting van Morris en Gillain met Goscinny. Eigenlijk heeft deze reis ons voornamelijk op de hoogte gebracht van de amerikaanse strips, maar die hebben onze stijl toch niet wezelijk veranderd. De invloed van 'Mad', die op het omslag na geheel in zwart-wit gedrukt werd, is erg groot geweest. alle tekenaars moesten zich met de kleuren zwart-wit behelpen. Die beperkingen dreef ze echter tot grote hoogte.
Pas de laatste jaren denk ik er over om met zwart en wit te gaan werken, vandaar de 'idées, noires' (strips uit het album Zwartkijken). Maar Jijé bijvoorbeeld wilde dat ik al zijn luxe albums op groot formaat en in zwart-wit verschenen. Hiermee ontkende hij de problemen van de huidige klassieke strips in Europa die op klein formaat verschijnen en verschrikkelijk te kort schieten. ■

Op de volgende drie pagina's vinden we de stripjes die Jijé in 1944 tekende voor de 'Robbedoes erewet' . Ze werden overgenomen uit 'Robbedoes Almanak 1944'.
© Uitgeverij Dupuis.

(Advertentie)

COMIXENE

Elke uitgave bevat interviews, artikelen over comic-strip-series en illustrators, enkele van de besteEuropese comics en comics nieuws van de hele wereld.
768 pagina's voor slechts DM. 54,— per jaar in 12 actuele uitgaven.
Proef ex. DM. 5,— van:

Edition Becker & Knigge GmbH
Am Taubenfelde 30
D - 3000
Hannover 1
West Duitsland

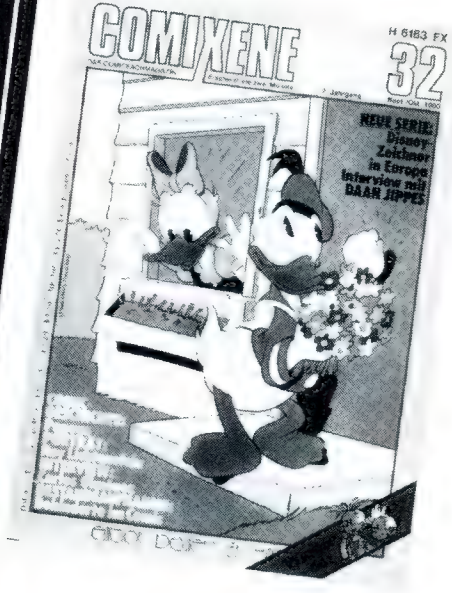

Onze eerewet in actie

Neen, we hebben het vandaag niet over de Ronde van Vlaanderen, laat staan over de Ronde van Frankrijk. Dat zijn zoo van die Rondes, waarbij de « slachtoffers » zich moe maken, berg-op, berg-af, en waarbij de « liefhebbers » met vlammende oogen de dagbladen verslinden of met gespitste ooren het laatste nieuwsje uit hun radio persen, om toch maar te weten, wie nu de gele « trui » draagt

Neen, onze Eereronde voor 1944 is weer echt iets van Robbedoes : iets pittigs iets vinnigs, iets voor jongens en meisjes, die weten, wat ze willen, met durf in hun hart en, als het moet. ook in hun vuisten ! Het is iets voor echte rakkers, die « Mannen van sta-vast » willen worden.

Maar kom, ik zal je het geheim onthullen. Jullie kennen allemaal de onovertroffen ROBBEDOES-EEREWET ! Uit die Eerewet spreekt de onvervalschte Robbedoesgeest ! Alleen wie die wet onderhoudt, kan een echte Robbedoesrakker wezen.

Welnu, we gaan ons gedurende dit jaar er eens met hart en ziel op toeleggen, met echte Robbedoesgeestdrift, om die EEREWET zoo volmaakt mogelijk te onderhouden. We zullen dit als een eereplicht beschouwen. En dat doen we niet zoo maar. Neen, we gaan stelselmatig te werk, zooals dat bij ernstige en toch begeesterende dingen hoort. Ieder van ons kiest als leuze voor dit jaar : IK WIL EEN KEREL WORDEN !

En daarbij zal onze Robbedoes-eerewet ons een handje helpen. Hoe doen we dat ? Luister. De eerste maand, om in gang te komen, kiest ieder een puntje van de eerewet uit, dat hij deze maand bizonder onderhouden zal. Ben je wel eens een beetje laf — ja, dat kan voorkomen, we moeten dapper genoeg zijn om het te bekennen — dan kies je het eerste punt van de Eerewet. Ben je een beetje slordig en nalatig aangelegd, dan kies je bijvoorbeeld het tweede puntje voor deze maand.

Maar kiezen alleen is niet genoeg ! Je moet dat puntje ook dagelijks onderhouden. En daarom moet je 's avonds nagaan, of je werkelijk wel je Robbedoesplicht hebt gedaan. Dat zijn dus geen grapjes ! Dat is mannenwerk. Alleen iets voor jongens en meisjes, waar fut inzit ! Wie doet er mee ? Allemaal ? ! Vooruit dan, we loopen van stapel. Hier is de Robbedoes-eerewet, die voor dit jaar onze levenswet wordt :

ONZE EEREWET

Een ROBBEDOESVRIEND is moedig, eerlijk, openhartig en beleefd.

Een ROBBEDOESVRIEND is tuchtvol en plichtsgetrouw.

Een ROBBEDOESVRIEND is trouw aan God, Vaderland en Taal.

Een ROBBEDOESVRIEND is een vriend van zwakken en hulpbehoevenden.

Een ROBBEDOESVRIEND is steeds hulpvaardig en bereidwillig voor iedereen.

Een ROBBEDOESVRIEND is niet bang, zijn handen vuil te maken, maar is zuiver in gedachten, woorden en werken.

Een ROBBEDOESVRIEND is steeds vroolijk en opgewekt, zelfs als het moeite kost.

Een ROBBEDOESVRIEND belooft, dat hij aan niemand den sleutel van het geheimschrift zal verraden.

OZZZING
DUIZEND BOMMEN EN GRANATEN !
LIEVE HEMEL !... MIDDEN IN DE VENSTERRUIT VAN MENEER DRIBBEL !... WEG, JONGENS !
HALT ! NIKS DAARVAN ! ! !
WE MOETEN SCHULD BEKENNEN !
PRACHTIG !
Niks bizonders ! Dat staat immers in het eerste punt van onze eerewet !
WIJ GAAN VISSCHEN IN DEN VIJVER GA JE MEE ?
NEEN JE WEET WEL DAT HET VERBODEN IS !
KOM, KOM... DAAR LACH IK MEE !... VERBODEN ! ! !... EN DAN ? !
EN DAN ? DAN GA IK NIET MEE !
SPEEL NU NIET DEN BRAVEN HENDRIK... KOM MEE.. ANDERS WORDEN WE KWADE VRIENDEN !
SPIJT MIJ, FRED.
IK HEB ER GENOEG VAN... KOM HIER, DAN SLA IK JE EEN PAAR BLAUWE OOGEN !
SLA ER OP, FRED !
En toch ga ik niet mee !
KOM MAAR, WE LATEN HEM STAAN... WE ZULLEN ONS LEKKER AMUSEEREN !
PLATBROEK !
IK BEN TEVREDEN... IK HEB MIJN PLICHT GEDAAN EN IK BEN TROUW GEBLEVEN AAN DE EEREWET !
Met Robbedoes vooruit en...
HIER IS HET !... SLAAT DE TENTEN OP !
EN NU GAAN WE OP VERKENNING UIT IN DE OMGEVING... LODE EN BERT BLIJVEN HIER OM HET KAMP TE BEWAKEN... GE ZORGT VOOR DOR HOUT EN VOOR DRINKWATER...
Ja, meester.
Altijd dezelfde !...
KOM, BERT !
KOM, OUWE JONGEN !... 'N PRACHTIGE GELEGENHEID OM HET TWEEDE PUNTJE VAN ONZE ROBBEDOESEEREWET TE ONDERHOUDEN !
Wat 'n weer ! En 't is Donderdag !
DAT DUURT NU AL EEN WEEK !
WAT 'N LAND !... ALS HET NIET REGENT, DAN GIET HET ! NEE, HOOR ! ALS IK GROOT BEN, VERTREK IK NAAR HET BUITENLAND, NAAR AMERIKA OF ZOO...
SCHAMEN JULLIE JE NIET OM ZOO OVER JE LAND TE SPREKEN !... ER IS GEEN BETER LAND DAN HET ONZE ! DAT ZEG IK !
EN IK NAAR AFRIKA, REKEN MAAR !...
KNIELEN, JONGENS !
DAT IS HET DERDE EN BELANGRIJKSTE PUNTJE VAN ONZE EEREWET !

Hallo!
HA! DAAR ZIJN DE MAKKERS!
'T GAAT NIET! IK MOET ERGENS OP BEZOEK!
KLOP KLOP
BINNEN!
KIJK BEN JE NIET WEG MET DE ANDEREN?
NEEN! IK DACHT, DAT HET VOOR JOU NIET PRETTIG ZOU ZIJN, ALLEEN HIER TE BLIJVEN!
HEERLIJK WEER OM TE VOETBALLEN!
(FIJN!
WIL IEMAND VAN JULLIE DEN DOKTER GAAN HALEN? MIJN KIND JE IS ZIEK!...
JAWEL, MEVROUW!
ALS U MIJ HET RECEPT WIL GEVEN...
LIEVE HEMEL! WAT 'N VOLK!
VIER UUR... TE LAAT VOOR DE WATCH!...
HOLA!... JE WILT TOCH NIET ZEGGEN, DAT WIJ ONFATSOENLIJK ZIJN??
HI-HI-HI! MOE... MOEKE!
JIJ BENT NOGAL FATSOENLIJK! KIJK EENS NAAR JE MOOIE HANDEN!
ZOO'N PECH! WAT NU? MAAK JE NIET KWAAD! OVER TIEN MINUTEN DENK JE ER NIET MEER AAN!
ZIE JE WEL! 'T IS AL KLAAR!
DENKEN! EN NU BEGINT HET OOK NOG TE REGENEN... ALLES IS BEDORVEN!
Och kom! We trekken er ons niets van aan!
Daar komt Lode... Hij is lid van de Robbedoesclub... We zullen hem vragen, of 't geheimschrift te ontcijferen!
JUIST!
ZEG, LODE, WIL JE DIT EVEN ONTCIJFEREN?... ALS JE HET DOET, KRIJG JE EEN MOOI ZAKMES VAN MIJ!
IK DENK ER NIET AAN!
WEES NIET ZOO ... NOOIT!!!
DAAR, LAFAARDS!
DROMMELS, HIJ KOMT JUIST OP TIJD! LEVE ONZE EERE WET!

Zo werd in 1944, in de Robbedoes-Almanak, de Eerewet gepresenteerd, met stripjes van Jijé; zie ook pagina 27, de strip over het leven van Jijé.

(ADVERTENTIE)

STRIPSHOP
GEDEMPTE GRACHT 3A
2514 AK DEN HAAG
TEL:070 639184

STRIBDA

STRIPCLUB
VOOR INFORMATIE
POSTBUS 121
2501 CC DEN HAAG

ENORME SORTERING NIEUWE EN TWEEDEHANDS STRIPS + S.F.

Boeken in het kort

Lauzier: *De sextiger jaren* (Kartoen Erotiekreeks 3). Hazerswoude-Dorp, Uitg. Kartoen, 1981. Prijs *f* 9,90 (48 blzz. in kleur), gebonden *f* 14,90.
Hoewel de melige woordspeling in de titel niet veel goeds belooft, bevat ook dit nieuwe album van Lauzier een aantal uitstekende kartoens en strips. De titel van reeks en album doen vermoeden dat Lauzier zich erin beperkt tot seks en aanverwante lol, maar dat is niet juist: naast kartoens over andere zaken komt men ook weer enkele min of meer wrange situaties tegen die eerder aansluiten bij Lauziers *Naar het leven getekend*. Ondanks deze positieve geluiden zou een strengere selektie van het materiaal deze bundel zeer ten goede gekomen zijn. Voor wie af en toe een oogje dichtknijpt blijft er intussen genoeg te lachen over.

(H.B.)

Comès *De schaduw van de raaf* (Verhalen en Legenden 1). Brussel, Uitg. Lombard, 1981. Prijs *f* 16,50 (56 blzz. in kleur, gebonden).
Het eerste deel van Lombards prachtige reeks 'Verhalen en Legenden' nodigt in eerste instantie uit tot kijken: de sublieme openingsplaten in haast perverse zachte kleuren en heldere lijnen, die een indringend beeld geven van een slagveld bij het Maasfront in de eerste wereldoorlog, hechten zich zo stevig op het netvlies dat het kader waarin dit onwerkelijke verhaal speelt tot het einde én daarna behouden blijft. Soldaat Goetz von Berlichingen wordt door Comès onder andere door middel van droombeelden, flash-backs (?), een allegorisch marionettenspel en verrassende beeldrijmen heen en weer geslingerd tussen een lieflijke droomwereld en gruwelijke oorlogservaringen. De werkelijkheid is daarbij voedingsbodem voor de droom en de droom interpreteert die werkelijkheid. Dit projekteren en vervlechten van heden en verleden en van gedroomde werkelijkheid in enkele woorden samen te vatten is onmogelijk, sterker nog: het verhaal nodigt steeds opnieuw uit tot lezing en het merkwaardige daarbij is dat het begin ervan weer aansluit op het einde. Het komt er dus domweg op neer dat ik het boek in die zin nog niet uit heb! Is het juist te stellen dat Comès in dit 'verhaal' de gedachtenflarden van een stervende soldaat uitbeeldt? Is dit 'verhaal' uiteindelijk toch omzichtig en bewust gekonstrueerd *magisch-realisme*? Ik weet het niet (Danny de Laet die een voorwoord schreef weet het natuurlijk wél) zonder dat het me hindert. Wat kan een lezer nog meer wensen dan een boek dat steeds tot herlezing uitnodigt...

(H.B.)

F. Gorteggiani/P. Tranchard; *Bastos et Zakousky 1. Rendez-vous à Kobs*. Jacques Glénat, Grenoble 1981.
Dit is het eerste album in een nieuwe serie van Glénat. Tegelijkertijd met het verschijnen van dit eerste album begon in 'Circus' het vervolg, zodat we in feite tegelijkertijd met twee avonturen van ons nieuwe heldenduo kennis maken. 'Rendez-vous à Kobs' is een klassiek avonturenverhaal, dat ons de geschiedenis vertelt van Bastien ('Bastos') Larkos, een Franse dief, die op een koude winternacht in 1895 bijna tegen de lamp loopt en daarom uit Parijs moet vluchten. Hij vertrekt naar Rusland en om deze reis aannemelijk te maken maakt men gebruik van een MacGuffin – een door Hitchcock gebruikte truc, waarbij iets (een plan, een voorwerp, een persoon) als aanleiding gebruikt wordt om het avontuur op gang te brengen – Bastos moet nl. een trompet naar Moskou brengen. Nu blijkt dat in de bodem van het trompetkoffertje een sabel verstopt is, die voor veel mensen in Rusland een symbool geworden is voor de strijd tegen de tsaar. De tsaristische geheime dienst zit Bastos dan ook meteen op de hielen. Dit is het begin van allerlei verwikkelingen en het leidt ook tot de ontmoeting met Zakousky, een Samojeed. Opvallend is dat Bastos niet binnen het normale schema past van de held en de bijfiguur. Geen van beiden doet dienst als 'echte' – en daarom saaie – held maar beiden vervullen een belangrijke functie in het verhaal.
Het verhaal kenmerkt zich in zijn tekenstijl door een zekere vermenging van het caricaturale met het realistische, waarbij het eerste zeker de overhand heeft. De wat drukke tekenstijl en het kleurgebruik doet soms aan de leesbaarheid afbreuk, d.w.z. dat figuren soms niet genoeg naar voren springen. Niettegenstaande deze kritiek is het een album geworden, dat zeker de moeite waard is. Van deze serie valt zeker nog veel te verwachten.

Ernst: *Knipoogje* (Collectie 'Kaleidoscoop). Lombard, Brussel 1981. Prijs: *f* 15,95 (56 blzz. in kleur, gekartonneerd).
Serge Ernst, wiens achternaam én pseudoniem op zichzelf al een dubbele bodem bevat of toch minstens een knipoogje, publiceert al sinds 1975 een vaste éénpagina gag of kartoen 'Knipoogje' in het weekblad *Kuifje*. In die ruimte, gevuld door één tekening of door een reeks tekeningen, brengt hij in een eigen stijl met fraaie kleuren een wat men wel noemt 'Droedel'-achtige humor: een ogenschijnlijk normale nietszeggende situatie die door een onverwachte belichting, kamerahoek of rechtlijnig doorredeneren heel iets anders uitbeeldt dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Van de meer dan 200 gepubliceerde afleveringen is ongeveer een kwart in dit album gebundeld. Het beslaat de periode 1975-80 en kan daardoor representatief voor het geheel genoemd worden, ook in die zin dat wat minder verrassende afleveringen ook opgenomen zijn. De stijl van tekening en afwerking heeft iets van Mordillo – een groter kompliment kan ik me nauwelijks voorstellen – terwijl een zekere maatschappijkritische keuze van onderwerpen (vervuiling, milieu, Stop de neutronenbom, enz.) de gags tot meer dan een 'knipoogje' maakt. De wat luxere uitvoering en prijs van het album impliceren dat de uitgever zich richt op een vermogender en dus wat ouder publiek dan de lezers van het weekblad *Kuifje*: terecht.

(H.B.) ■

RUILADVERTENTIES

Een zo kompleet mogelijke verzameling Robbedoes en/of Kuifje. Tel. 056220054 in België.

Aangeboden: Zeer groot aantal Amerik. Marvel comics, Savage SWD nrs. 1 t/m 33. R. Schootstra, Kl. Kerkstr. 1, 8911 DK Leeuwarden

MIRROR FEATURES present ROMEO BROWN

World rights reserved — Daily Mirror Newspapers, Ltd.

VERTALING: HENNIE WESSELING
LETTERING: ERNST POMMEREL

NA EEN UUR...
HELP! HELP!
OPEN DOEN!
RUSTIG. IK KOM ERAAN!
MENEER BROWN! WAT IS ER GEBEURD?
IEMAND SLOOT ME OP... GOH, IK BEN BIJNA GESTIKT!
0 106
ER KWAM EEN HORDE MEISJES BINNEN EN EEN VIEL ER TEGEN DE DEUR!
EN WIE NAM HET GELD MEE?!
DONDERS! HET GELD... WEG! EN IK KON NIET ZIEN WIE HET MEENAM!
RAZ
TERWIJL IK IN DIE STOMME KAST ZAT OPGESLOTEN HEEFT IEMAND RUSTIG DUIZEND POND MEEGENOMEN. MAAR WIE?
BRIGGS ZEKER NIET. IK HEB HEM STEEDS GEVOLGD!
H'J IS NIET IN DE BUURT VAN DEZE KAMER GEWEEST, DAT WEET IK ZEKER!
DAT IS HET EINDE! IK HEB GE-FAALD!
SCHAAM U NIET! U KON ER NIETS AAN DOEN.
RAZ
NU MOET IK NAAR MEVROUW BETSY OM MIJN FALEN TE VERTELLEN!
MAG IK BINNEN-KOMEN?
GRAAG, MENEER BROWN.
SLECHT NIEUWS?
0 108
JA, HEEL SLECHT... IK BEN BANG DAT HET TESTAMENT VOOR ALTIJD VERLOREN IS!
HET SPIJT ME!
NIET NODIG... U DEED AL HET MOGELIJKE...
RAZ
WAT KIJKEN JULLIE SIP! IETS VERLO-REN SOMS?
IK KOM AFSCHEID NEMEN. IK GA WEG, JULLIE ZULLEN WEL BLIJ ZIJN DAT TE HOREN.
OVER!-GENS..
GA MAAR NIET MEER ZOEKEN NAAR OOM'S TESTAMENT - 'T ZAL NOOIT GEVONDEN WORDEN
0 109
RAZ
IK BEN BANG DAT HAAR AANBOD IS AANGENO-MEN... ZE KRIJGT AL HET GELD!
HET IS NIET EERLIJK! DE OUDE BAAS HIELD VAN DE SCHOOL!

ALSJEBLIEFT, NIET HUILEN... ANDERS VOEL IK ME ZO SCHULDIG!
IK KAN ER NIETS AAN DOEN! IK BEN ALLES KWIJT WAARVOOR IK WERKTE!
WAT MOET IK NU DOEN?
KRATSJ!
0.110
OOH!
RAAP DE SCHERVEN OP. IK HAAL DE STOF-ZUIGER!
HUAZ
WAT ZWAK VAN ME DAT DE SCHOOL ZO IN DE STEEK GELATEN HEB!
HET ZOU PRETTIG ZIJN ALS IK DE MOEILIJKHEDEN ZO EENVOUDIG UIT DE WEG KON RUIMEN ALS DIE TROEP BIJ BETSY!
BINNEN DE KORTSTE KEREN HEB IK DEZE ROMMEL OP-GERUIMD!
KAN ME NIETS SCHELEN! WAT DOET HET ER NOG TOE.
CLICK!
DONDERS! WAT EEN AFSCHUWELIJK GELUID - ER IS IETS MIS!
GGRR
CRACK!
BZZZ
TICK
BANG!
0.111
BINNENIN IS IETS NIET IN ORDE. IK ZAL EENS EVEN KIJKEN... ALHOEWEL IK GEEN TECH-NISCH WON-DER BEN!
VOORZICHTIG - MAAK HEM NIET KAPOT!
NEE HOOR, IK ZET HEM ZO WEER IN ELKAAR!
GEEN WONDER DAT HET DING HET NIET DOET MET AL DIE PROPPEN PAPIER ERIN!
0.112
HET TES-TAMENT !!!
HUAZ
Last Will and Testament of H. Shocklate

WORDT VERVOLGD

(Advertentie)

(Advertentie)

STRIPWINKEL 'OMBROSIUS' AMSTERDAM

Oostenburgergracht 69 – Tel. 020-224680

Gesp. in stripweekbladen

Molukkenstraat 86 – Tel. 020-945969

Gesp. in Ned. en Eng. Comics

Ook een uitgebreid Antiquariaat.

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Het Stripschap
Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Knokke-Heist 20ste Wereldkartoenale 1981

Tijdens een feestelijke vernissage werden op 19 juni de pamares voor 1981 uitgereikt.

Gouden Hoed: Jiri Sliva uit Tsjechoslowakije.

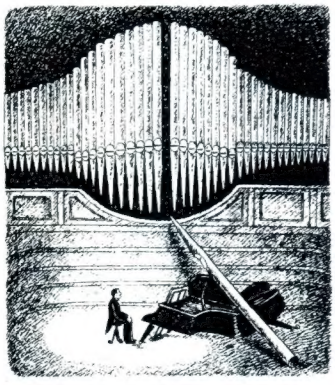

Zilveren Hoed: Ciosu Constantin uit Roemenië.
Bronzen Hoed: Mihai Stanescu uit Roemenië.
Beste Beligische inzending: Jean Peetermans.
Beste Belgische Kartoen: Jan Geurts.
Prijs van het Publiek (Kartoenale 1980): Philippe Geluck uit België.
Persprijs, werd pas op 19 juni beslist: Peter Hagen uit Nederland.

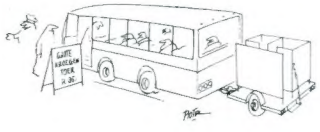

Eervolle vermeldingen waren er voor:

Philippe Vandendriessche uit België.
Ane Vasilevski uit Joegoslavië.
Bela Rak uit Hongarije.
Elly Holzhaus uit Nederland.

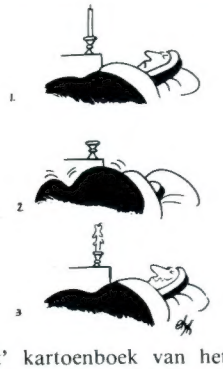

'Het' kartoenboek van het jaar: GOLFtoons van Lo Linkert uit Canada, uitgegeven door Plainsman Publications Ltd, Vancouver (Canada)

In totaal waren er 2400 inzendingen. Zestien Nederlandse kartoenisten hadden werken ingezonden, te weten: Peter Hagen, Elly Holzhaus, Henk de Hoog, Willy Lohmann, Len Munnik, Cees Post, Felix Roosenstein, Ari Stolk, Fred Thie, Arend van Dam, Jan van Wessum, Pieter Visser, Pierre Vlamings, Tonny Vreeswijk, J. Zandstra en Hans Zoomermeijer.
De heer Desutter, volksvertegenwoordiger, tevens voorzitter van de VZW Humorstad kondigde reeds de 25e Wereldkartoenale in 1986 aan. Op deze jubileumtentoonstelling zal werk van alle in Knokke-Heist gelauwerde kartoenisten tentoongesteld worden.
Na Montreal is Knokke-Heist de grootste manifestatie op kartoengebied geworden. Meer dan 200.000 kartoenfans bezochten in deze 20 jaar het Mekka van de Humor.
Selecties van ingezonden werk werden in vele landen tentoongesteld. Een groot aantal kartoenisten werd dankzij Knokke-Heist 'ontdekt'.
De tentoonstelling was weer voortrefelijk gerealiseerd door de heer Eric Parex en duurt tot 10 september 1981.
Adres: Wereldkartoenale-Humorhall, Laguna Beach te Knokke-Heist. Openingstijden 10.30 tot 19.00 uur.
Een katalogus is verkrijgbaar à 300 Bfr. (ca. *f* 21,—) alsmede een schitterend boek met aantekeningen van Belgische kartoenisten à 500 Bfr. (ca. *f* 35,—).

Hans Stoovelaar

Contributie voor het leven

Op de laatste ledenvergadering is het besluit genomen over te gaan op de instelling van de mogelijkheid middels een eenmalige storting lid voor het leven te worden. Om te beginnen is dit bedrag vastgesteld op *f* 500,—.
Door storting hiervan op onze postrekening nr. 5.000.000 bent u gedurende uw biologische bestaan ervan verzekerd dat u tijdig op de hoogte gebracht wordt van al het verenigingsnieuws, huidige evenementen en nog te bedenkten toekomstige, ontvangt u de jaarlijkse kalender en geniet u van hetgeen de ledenservice u te bieden heeft. Daarnaast kunt u uiteraard op basis van de geldende regels een gereduceerde abonnement op Stripschrift verkrijgen.
Desgewenst kunt u beginnen met middels storting van *f* 20,— voor een jaar lid van Het Stripschap te worden zodoende zelf te ervaren wat onze vereniging voor u te bieden heeft.
Resumerend geven wij u nog de tarieven die voor 1981 gelden:

1) Lidmaatschap voor het leven *f* 500,—
2) Lidmaatschap voor een jaar *f* 20,—
3) Lidmaatschap incl. jaarabonnement Stripschrift *f* 53,—.

U kunt kiezen uit een dezer mogelijkheden door storting van het desbetreffende bedrag op onze rekening nr. 5.000.000 bij de postgiro te Amsterdam t.n.v. Het Stripschap. Bankrekeninghouders kunnen gebruik maken van onze rekening nr. 42.11.38.114 bij de Amrobank te Amsterdam, eveneens t.n.v. Het Stripschap.

Van de Oberon Zwart Wit reeks zijn de volgende delen nog steeds bij de Ledenservice te bestellen:

12 Matho Tonga – De laatste der Mandass
14 Broertje Samovarof – Het wolvejong
20 Professor Breinbreier deel I
21 Blook – De zwelplaneet
22 Baron van Tast tot Zeveren
23 Argonautjes – Het zwaard van Damocles
24 Blook – De melodioten
27 Blook – De robots
29 Kleine Pier – De danser van Algiers
31 Blook – De tellecten
32 Huckleberry Finn's avonturen deel 1
33 Burt Becker – Stad onder vuur
34 Huckleberry Finn's avonturen deel 2
35 Professor Breinbreier deel 2
36 Athi – De boogschutter uit het hoge noorden
37 Argonautjes – 5 verhalen
38 Blook – De ruimtepiraten
39 Huon de Neveling – Het zwaard van Reinout/Ilse's erfdeel
40 Sjors en Jeweetwel
41 Huon de Neveling – De laatste nederlaag/De gouden ever/De zwarte zalm
42 Dan Teal – Het maanvirus

en de twee nieuwste delen:
43 Historische vertellingen van Harry Balm
44 De brug in het oerwoud van Bert Bus

Prijzen: *f* 5,95 per album, behalve nr. 37: *f* 7, 25 en nr. 41: *f* 6,95.

ARMAN EN ILVA

Het zesde en laatste deel is uit! De onnavolgbare science-fiction strip van The Tjong Khing en Lo Hartog van Banda nu volledig in boekvorm bij de Ledenservice verkrijgbaar. Zwart-wit, harde kaft, uitgegeven door Brabantia Nostra. Prijs per deel *f* 29,75.

Strip-2-daagse 1981, Turfschip Breda

19 en 20 september is het weer zover. Twee dagen spektakel. Zo mogen we de Bredase gebeurtenissen wel noemen. Stripveilingen, stripboekenbeurs met meer dan 60 stands, enorme stripruilbeurs, het wereldrekord striptekenen zal worden aangevallen, striptheater, stripspeel-, kruip, lees- en zithoeken, de complete Vandersteen studio's in actie, Jerom de sterkste man ter wereld in levende lijve, Piet Wijn tentoonstelling, 36 panelen hoe komt een strip tot stand, video grootbeeld, films, stripschapprijs uitreiking, stripschappenning uitreiking, striptas gratis voor de leden en meer dan 50 binnen- en buitenlandse tekenaars. Werkelijk het jaarprogramma zit zo verbijsterend vol dat we ons afvragen of u er nog wel bijkan!
We hebben het nagemeten en jawel! Vorig jaar pasten er 10.000 bezoekers in en dit jaar hebben we ruimte gelaten voor minimaal 15.000 festival gangers. Echte stripliefhebbers en nieuwkomers, door elkaar.
We kunnen er nog lang en breed over praten maar één ding is zeker: 'SUSKE EN WISKE, STRIP IN BEELD' mag u niet missen! Komt allen!

VEILINGEN

Tijdens de Strip-2-daagse 'Suske en Wiske, Strip in beeld' zullen weer drie veilingen van boeiend stripmateriaal worden gehouden. Indien u meent kavels te moeten aanbieden dan kunt u die opsturen aan: Het Stripschap, postbus 11335, 1001 GH Amsterdam.
Wel vermelden welke kavels u het liefst geveild ziet. Denk om een adequate verpakking bij de verzending van uw (kostbaar) materiaal. Mocht u niet op de hoogte zijn van de welbekende veilingvoorwaarden neem dan even kontakt op met 020-823301.
Spoedig inzenden is geboden!

Sam's strip

SAM, HEB JIJ LOGEERRUIMTE AANGEBODEN AAN DE STRIPFIGUREN DIE NAAR HET STRIPCONGRES ZOUDEN KOMEN?
KLOPT. ALS ER IEMAND KOMT ZET JE HET VELDBED MAAR KLAAR.
dumas
4-30

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

IK KEN U GEEN VAN ALLEN. STAAT U ALLEMAAL NOG DAGELIJKS IN DE KRANT?
INTERNATIONALE STRIP TWEEDAAGSE
HET IS IN ORDE, JUFFROUW, ZE HOREN BIJ MIJ.
HIER INSCHRIJVEN

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

Dit is het „betere werk”!

Prachtige reeks hardcover-uitgaven van beroemde striptekenaars!

NIEUW!

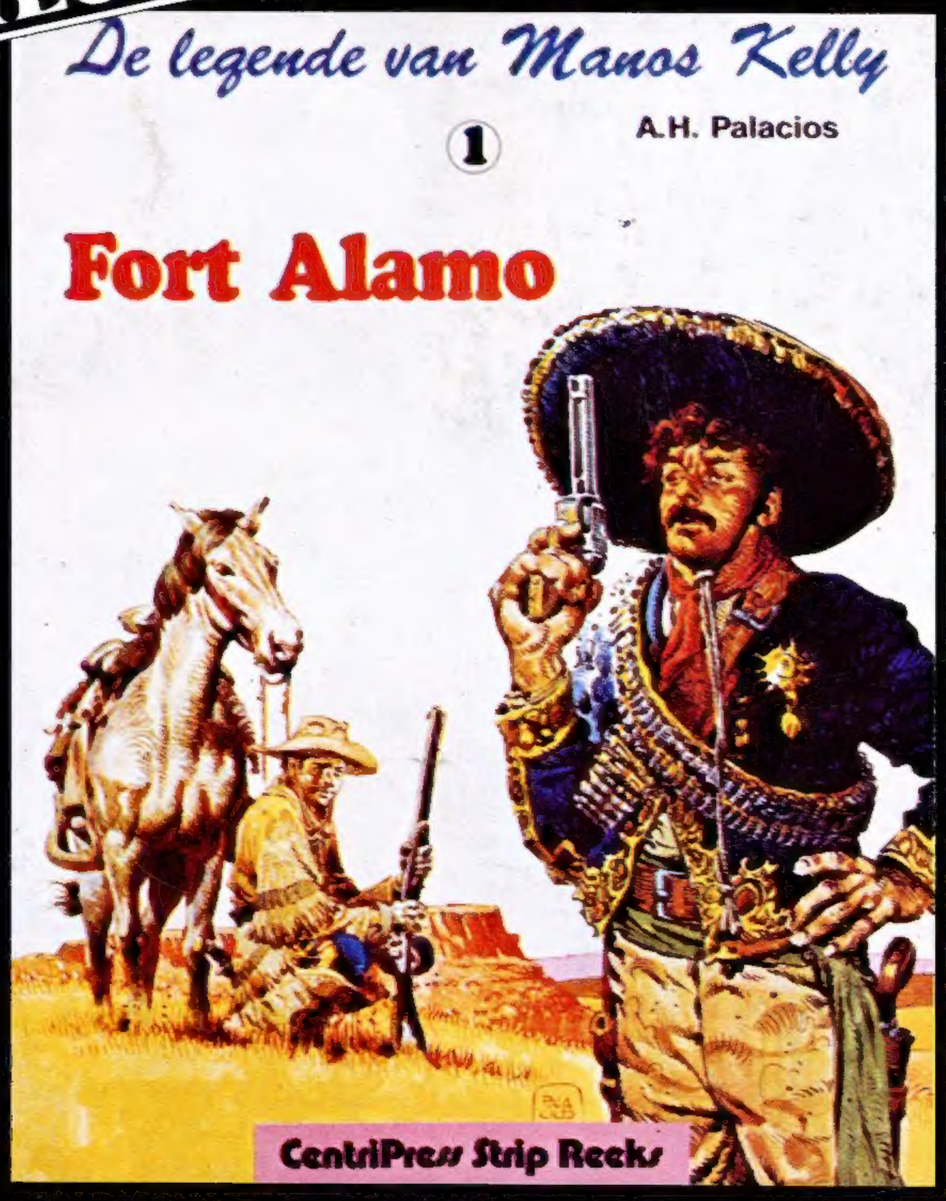

Manos Kelly, de pionier, die rond 1900 door Amerika trekt.

Binnenkort verschijnen:
Deel 2: De goudberg
Deel 3: De vloek van het goud

Natuurlijk van CentriPress b.v.-Bussum